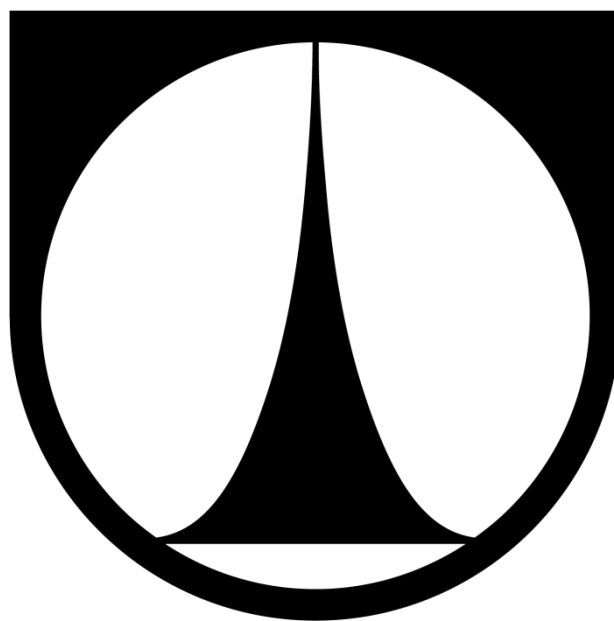

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Šárka Rejmontová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Příčina a průběh hospodářské krize a dopady na ekonomiku České republiky

The Reason and the Course of the Economic Crisis and Its Impacts on the Czech Republic

DP - PE - KEK - 2013 - 65

Bc. Šárka Rejmontová

Vedoucí práce: prof. Ing. Fárek Jiří, CSc., katedra ekonomie

Konzultant: doc. Ing. Šárka Laboutková, Ph.D., Technická univerzita v Liberci

Počet stran: 87
Datum odevzdání: 4. 1. 2013

Počet příloh: 5

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 4. ledna 2013

Šárka Rejmontová

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na hospodářskou krizi. Nejprve je v práci nastíněn vývoj a fáze ekonomického cyklu. Dále je zde popsána krize ve třicátých letech, která slouží jako odstrašující případ kvůli rozsáhlým dopadům v celosvětovém měřítku. Poté se již práce zabývá poslední krizí z roku 2007, která byla zapříčiněna vysokým uvolněním hypotečního trhu v USA. Následně se krize postupně přelévala pomocí finančního trhu do ostatních ekonomik světa, ale nejintenzivněji do Evropy. Na evropském kontinentu krize zasáhla mnoho států a finančních institucí. Do České republiky dorazila až ve své další formě, a to hospodářské. Tou byl postížen nejvíce průmysl, a to konkrétně automobilový. Dále se již práce zabývá dopady recese na hospodářství ČR, z pohledu makroekonomických ukazatelů, formou nastínění vývoje od našeho vstupu do Evropské unie až po současnost. Práce se také věnuje podnikatelskému prostředí v ČR, jeho vývoji a kvalitě. V poslední části jsou uvedeny možné návrhy řešení pro východiska z krize nebo alespoň její zmírnění.

Klíčová slova

ekonomika, finanční krize, hospodářská krize, makroekonomické ukazatele, makroekonomický vývoj, podnikatelské prostředí

Annotation

The thesis is focused on economic crisis. At first the course and phases of the economic cycle are outlined. Next, the crisis in the thirties, which serves as a detergent case because of its extensive impacts all over the world, is described. Then the thesis looks into the last crisis of 2007, which was caused by the loosening of the mortgage market in the USA. Subsequently the crisis moved to other countries of the world by the financial market but it was Europe which was affected most intensively. On the European continent, the crisis hit many countries and their financial institutions. In the Czech Republic the crisis took on a different, more economic form, and it was the automotive industry which was affected the most. Next, the writing deals with the impacts of the recession on the Czech economy from the perspective of macroeconomic indicators. Here, the progress of indicators since our accession to the European Union to the present, is described. After that the thesis focuses on business environment and its progress and quality. In the last part of the writing suggestions for restriction of the negative influences of the crisis are given.

Key Words

business environment, depression, economy, financial crisis, macroeconomic indicators, macroeconomic progress

Obsah

Seznam obrázků	10
Seznam tabulek	11
Seznam zkratk	12
Úvod	13
1 Teorie hospodářského cyklu	15
1.1 Typy cyklů	15
1.2 Fáze hospodářského cyklu	16
1.3 Příčiny hospodářského cyklu	17
2 Krize ve třicátých letech	19
2.1 Československo před krizí	19
2.2 Vznik a průběh hospodářské krize v USA	19
2.3 Následky hospodářské krize	21
2.4 Československá republika v období krize	22
2.5 Příčiny krize v Československu	23
2.6 Důsledky hospodářské krize na jednotlivé obory	24
2.6.1 Průmysl	24
2.6.2 Zemědělství	25
2.6.3 Zahraniční obchod	26
3 Hospodářská krize	29
3.1 Počátek a příčiny hypoteční krize v USA	29
3.2 Finanční a následně hospodářská krize v Evropě	31
3.3 Hospodářská recese v České republice	33
4 Makroekonomické indikátory ČR	36
4.1 Hrubý domácí produkt	36
4.1.1 Přímé zahraniční investice	39
4.2 Míra inflace	40
4.3 Míra nezaměstnanosti	42

4.3.1	Srovnání vývoje míry nezaměstnanosti EU s ČR	44
4.4	Zahraniční obchod České republiky	45
4.4.1	Obchodní bilance zahraničního obchodu	46
4.5	Automobilový průmysl	50
4.5.1	Situace v automobilovém průmyslu	51
4.5.2	Trendy v autoprámyslu	54
4.5.3	Škoda Auto a recese	55
5	Vliv krize na podnikatelské prostředí v ČR	60
5.1	Charakteristika vnějšího prostředí	60
5.1.1	Vliv veřejné správy na podnikatelské prostředí	61
5.1.2	Bankovní sektor	61
5.2	Založené právnické a fyzické osoby podnikající	62
5.3	Úpadky českých firem v krizovém období	64
5.3.1	Charakteristika insolvence	64
5.3.2	Vývoj výrobních a investičních zakázek	65
5.3.3	Vývoj počtu bankrotů v ČR	66
5.3.4	Úpadky ve stavebnictví	68
5.3.5	Významné firmy, které ukončily činnost	69
6	Východiska z krize	72
6.1	Růst zaměstnanosti	72
6.2	Podpora podnikatelského prostředí	73
6.2.1	Veřejné zakázky	73
6.2.2	Byrokracie	74
6.2.3	Veřejné finance	75
6.3	Mediální tlak	76
6.4	Orientace na východní trhy	77
	Závěr	78
	Seznam použité literatury	81
	Seznam příloh	87

Seznam obrázků

Obrázek 1: Fáze hospodářského cyklu.....	16
Obrázek 2: Meziroční přírůstky.....	37
Obrázek 3: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v EU a ČR.....	44
Obrázek 4: Vývoj měnového kurzu české koruny k euru a americkému dolaru.....	47
Obrázek 5: Škoda Auto – vývoj tržeb a zisku.....	56
Obrázek 6: Vývoj úpadků firemních subjektů v letech 2007 – 2011.....	67

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj průmyslové výroby v letech 1929 – 1934	24
Tabulka 2: Dovoz, vývoz a saldo obch. bilance ČSR v letech 1929-1934	26
Tabulka 3: Výpočet bubliny nových nemovitostí v USA	30
Tabulka 4: Vývoj státního dluhu vůči HDP	35
Tabulka 5: Vývoj HDP ČR v letech 2004 – 2011	36
Tabulka 6: Vývoj míry inflace ČR v letech 2004 – 2011	40
Tabulka 7: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR v letech 2004 – 2011	42
Tabulka 8: Vývoj zahraničního obchodu v letech 2004 – 2011	46
Tabulka 9: Výroba osobních automobilů v ČR v roce 2009	53
Tabulka 10: Škoda Auto – počet prodaných vozidel v letech 2006 – 2011	56
Tabulka 11: Počty nově založených podnikatelských subjektů v letech 2007 – 2011	63
Tabulka 12: Vývoj veřejných stavebních zakázek	66
Tabulka 13: Bankroty obchodních společností ve stavebnictví	68

Seznam zkratk

ČNB	Česká národní banka
DPH	Daň z přidané hodnoty
FED	Americká centrální banka
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domácí produkt
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PO	Právnícká osoba
SUV	Sportovní užitkové vozidlo

Úvod

Dle historie ekonomického dění se hospodářství vždy vyvíjelo v cyklech a není tomu ani jinak v dnešním globálním světě. Všechny významné hospodářské události jistým způsobem ovlivnily světové dění a lze je označit za přelomové mezníky mezi jednotlivými obdobími. Současná ekonomická krize se do těchto dějin bezesporu zapíše. Lze ji charakterizovat jako zlomové období mezi érou prosperity a blahobytu a následným vystřízlivěním v boji o ekonomické přežití, které nás ve skutečnosti obohacuje a přináší nové možnosti a ekonomické příležitosti.

Je zřejmé, že hospodářský pokles, který nás nadále doprovází již ve své druhé vlně, nějakým způsobem ovlivnil všechny účastníky ekonomického života. Mnoha lidem krize změnila život o „sto osmdesát stupňů“. Důvodů je mnoho, ať už kvůli ztrátě zaměstnání, či potýkání se s finanční tísni nebo naopak některým krize pomohla k využití jejich konkurenční výhody. Právě z příčiny tak rozsáhlého vlivu působení je nezbytné, se o ní dozvědět více.

Cílem této diplomové práce je zjistit příčinu krize, její průběh a následné rozšíření, dále analyzovat vliv na ekonomiku a podnikatelské prostředí v ČR s možnými návrhy řešení.

Práce se skládá z šesti kapitol. První část je zaměřena na teorii hospodářského cyklu. Jsou zde popsány různé druhy ekonomických výkyvů, jejich jednotlivé fáze a možné příčiny vzniku těchto období poklesu.

Druhá kapitola je věnována velké hospodářské depresi ve třicátých letech, se kterou má mnoho společného i ta dnešní. Tato krize minulosti měla sloužit jako ponaučení pro hlavní politické představitele jednotlivých zemí a ukázat čeho by se měli nyní vyvarovat a případně nastínit návrhy řešení. V této kapitole je vyličená situace v Československu před vypuknutím krize ve Spojených státech amerických. Jsou zde zmíněny příčiny, kterými byla krize vyvolána a její následný vliv na různé sféry českého hospodářství.

Třetí část je již zaměřena na hypoteční krizi v USA, na příčiny vzniku této finanční nerovnováhy a její postupné přelévání do celého světa, zejména do Evropy. Jsou zde popsány také následné formy krize, které již významně ovlivnily ekonomickou výkonnost České republiky.

Následující kapitola je zcela věnována České republice a jejím makroekonomickým ukazatelům. Je zde uveden vývoj čtyř základních ekonomických indikátorů od předkrizového období až po současnost. Poté je v této části vylíčena situace našeho nejdůležitějšího a zároveň nejvíce zasaženého odvětví v první krizové vlně, a to strojírenství, konkrétně automobilový průmysl. Problematika je zaměřena na faktory krize, působící na toto odvětví, a použité stimulační nástroje na posílení pozice tohoto odvětví průmyslu. V jedné ze subkapitol jsou uvedeny trendy v automobilovém průmyslu, dále jakým směrem by se měli výrobci vozidel ubírat. V poslední části tohoto oddílu lze nalézt informace o našem nejvýznamnějším vývozci Škodě Auto, a.s., kde je popsán vývoj podniku v období poklesu, jeho strukturu a plánované kroky do budoucna.

V páté části práce je analyzováno podnikatelské prostředí v České republice a jeho jednotlivé prvky, například jak v současné době státní aparát a bankovní sféra pomáhají či brzdí vyššímu výkonu ekonomiky. Dále je zde nastíněna situace podnikatelského prostředí, ale již konkrétněji z pohledu vývoje počtu nově založených společností a naopak těch zaniklých. V tomto oddílu práce je rozebírán v současné době nejvíce zasažený a zároveň nejdůležitější obor pro ekonomiku, což je stavebnictví. Je totiž známo, že stavebnictví patří k odvětví ekonomiky, které není přímo závislé na vývoji hospodářství, a proto je zajímavé se dozvědět, jaké jsou důvody pro zpomalení stavební výroby.

V poslední šesté kapitole diplomové práce jsou uvedena reálná možná řešení pro východiska z krize nebo alespoň možnosti pro její zmírnění.

1 Teorie hospodářského cyklu

Hospodářství všech tržních ekonomik se v souvislosti s měnící se poptávkou nevyvíjí rovnoměrně, ale v cyklech. Jak už samotné slovo „cyklus“ napovídá, jedná se o opakování jistých skutečností. Neznamená to, že všechny cykly jsou stejné, mají stejné pouze jednotlivé fáze. Hospodářský cyklus se měří vždy pomocí hrubého domácího produktu v čase, a to porovnáním reálného a potencionálního HDP. V rámci cyklického vývoje se střídají období pomyslného dna a oživení. Fáze oživení by měla být tak silná, aby přivedla ekonomiku k nové konjunktuře.

Hospodářský cyklus lze charakterizovat jako neustálé výkyvy výstupu, inflace, úrokových sazeb, zaměstnanosti, nahoru a dolů a je typický pro všechny průmyslově vyspělé tržní ekonomiky.¹

1.1 Typy cyklů

Krátkodobé Kitchinovy cykly

Tyto cykly trvají většinou 1- 2 roky. Příčina je spojována většinou se změnami obratu zásob nebo rozpracovaností výroby.

Klasické střednědobé Juglarovy cykly

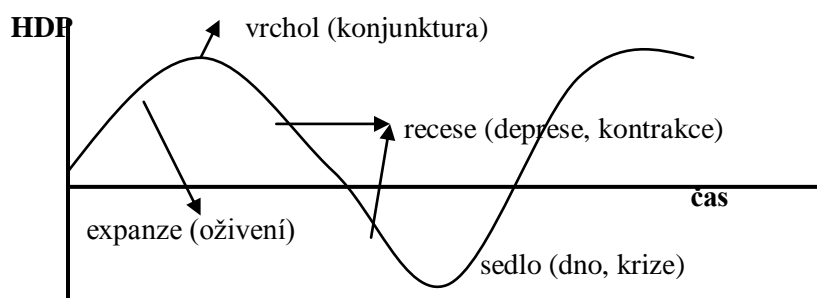
Juglarův cyklus se vyskytuje většinou v délce 10 až 12 let. Způsobují ho problémy v souvislosti s investicemi do fixního kapitálu a procesem jeho amortizace.

Dlouhodobé Kondratěvovy vlny

Kondratěvovy dlouhé vlny zabírají na časové ose až 50 – 60 let. Jsou spojovány především se změnou výrobních technologií, monetárními jevy a politickými událostmi.

¹ HOLMAN, R. Ekonomie. 5.vyd. Praha: C.H.Beck, 2011. s. 511-519. ISBN 978-80-7400-006-5

1.2 Fáze hospodářského cyklu

Obr. 1: Fáze hospodářského cyklu

Zdroj: vlastní tvorba

1) Expanze

V tomto období skutečný produkt roste rychleji než potenciální a zároveň se daří domácnostem i podnikům. Poptávka převyšuje nabídku. Tento stav vyvolává potřebu investic, z čehož vyplývá růst zaměstnanosti, růst spotřeby, ale i úrokové míry, v důsledku rostoucí poptávky po úvěrech. Firmy vykazují vyšší zisky a cenová hladina statků a služeb roste, a tím i míra inflace.

2) Vrchol

V této fázi se reálný produkt rovná nebo převyšuje potenciální produkt. V tomto okamžiku se však konjunkturálně rozběhnuté firmy odpoutají od reálně dosažitelné poptávky a investují dále do rozvoje výroby, vytváří si další výrobní kapacity a zásoby, které však už strana poptávky není schopna absorbovat a začíná pomalu zaostávat. V tomto okamžiku přichází fáze vrcholu. Pokud se ekonomika již nachází za hranicí svých produkčních možností, firmy hledají další výrobní kapacity vně své ekonomiky, a to například najímání zahraničních pracovníků. V tomto okamžiku se ekonomika daného státu přehřívá a zvyšuje se riziko následné hospodářské recese.²

3) Recese

Nabídka je větší než poptávka, podniky mají odbytové problémy a tvoří si neúmyslně vysoké zásoby. Na základě těchto skutečností firmy reagují snížením investic do výrobních

² BEDNÁŘOVA, P.; J. KRAFT. *Ekonomie I.* 2.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005. s. 53-55. ISBN 80-7083-898-9

zařízení a budov. S poklesem výstupu se snižuje inflace. Lidé přicházejí o svá zaměstnání, s čímž jsou spojeny existenční problémy. Ti, co zaměstnání stále mají, raději spoří, což vede ke snižování spotřebitelské poptávky a dochází tak k prohlubování recese. Výkonnost ekonomiky klesá, a to většinou pod potenciální produkt. Investoři začínají tušit přicházející hospodářský pokles a snižují se ceny akcií. Poptávka po úvěrech také klesá, na základě čeho dochází k poklesu úrokových měr. Příliv zahraničního kapitálu a pracovních sil ustává nebo se přímo zastaví. I stát v tomto období strádá a zadlužuje se.

4) Sedlo = dno

Ekonomika je pod hranicí svých produkčních možností. Firmy minimalizovaly své náklady a ceny. Ty, které přežijí recesi, se dostanou se svou nabídkou do souladu s poptávkou, ta naštěstí nemůže být nikdy nulová, protože žít a jíst musí všichni. Firmy jsou zoceleny tvrdými podmínkami a hledají nové impulsy na trhu pro povzbuzení poptávky. Pokud jsou firmy úspěšné, mohou zaměstnávat nové pracovníky, domácnosti tedy mají vyšší příjmy a znovu se rozbíhá expanze a konjunktura. Výhoda krize je eliminování firem, které pracovaly neefektivně, a to je dobrý odrazový můstek pro nový začátek.³

1.3 Příčiny hospodářského cyklu

Ekonomické příčiny

Lze je definovat jako investiční vlny nebo inovační vlny, kdy se střídají období investičního pesimismu a optimismu. Tyto období vyvolávají změny agregátní poptávky, a tím i změny hrubého domácího produktu. S investičními výkyvy souvisí fungování modelu multiplikátoru investic a akcelátoru. Investiční multiplikátor vyjadřuje, o kolik se změní agregátní poptávka, jestliže se změní investiční výdaje o jednotku. K multiplikaci dochází, pokud přírůstek investic o korunu přinese několikanásobný přírůstek koupěschopné poptávky. Akcelerační princip znamená, že investice reagují velmi výrazně na očekávaný pokles či vzestup ekonomiky. V okamžiku, kdy firmy očekávají vzestup poptávky, začnou rychle investovat. Naopak informace o zpomalení růstu přicházejí

³ MALINOVÁ, E. Hospodářský cyklus. [online]. [vid. 2009-02-03] Dostupné z: <http://www.referaty10.com/referat/Ekonomie/7/tema-7-4-Ekonomie.php>

většinou se zpožděním, firmy mají vybudováno více kapacit a trh již jejich produkci není schopen využít. Výrobci až poté zpanikaří a přestávají investovat.⁴

Politické příčiny

Politické příčiny se vztahují k pravidelně se opakujícím obdobím voleb. Volby do státního aparátu s sebou nesou snahu politických stran získat voliče opatřeními, která souvisí s růstem spotřeby, tedy s růstem poptávky. Po úspěchu ve volbách jsou však tyto spotřební kroky omezovány s ohledem na dlouhodobé možnosti státního rozpočtu, a tak výrobní kapacity přizpůsobené předcházejícímu boomu zůstávají nevyužity a může tak nastat období recese.

Přírodní vlivy

Příroda ovlivňuje hospodářský cyklus hlavně prostřednictvím změn počasí a klimatu. Pokud stát zaměřený na zemědělství zasáhnou v době úrody povodně či velká sucha, způsobí se tím značné ekonomické škody.

Racionální očekávání

Očekává-li ekonomický subjekt, že dojde k recesi, může být v té souvislosti propuštěno část zaměstnanců. Následkem ztráty zaměstnání omezí spotřebitel své výdaje a sníží se tak poptávka. Dojde-li k takovému efektu hromadně, spotřebitelská poptávka se sníží rapidně a k recesi skutečně dojde.

Válečné konflikty

Ve válečném období jde většinou ekonomická situace státu stranou a ekonomika padá do recese.

⁴ PANTHEON, M. Hospodářský cyklus spjatý s multiplikátorem a akcelerátorem. [online]. [vid. 2007-05-16]. Dostupné z: <http://kuriozity.blogspot.cz/2007/05/hospodsk-cyklus-spjat-s-multipliktoem.html>

2 Krize ve 30. letech

2.1 Československo před krizí

Československo patřilo do třicátých let mezi hospodářsky významné země Evropy. V letech 1924 - 29 prožívalo československé hospodářství období výrazné konjunktury. Jejího nejvyššího bodu, který již za celé období trvání republiky nebyl překročen, bylo dosaženo v roce 1929. Dynamický rozvoj v letech konjunktury byl spjat s procesem obnovy výrobního zařízení, který probíhal na základě technického rozvoje v letech 1922 - 30. České zemi patřila rozhodující úloha v průmyslu, na světové průmyslové výrobě se podílela 1,7 procenty a byla tak na 10. místě světového žebříčku. Druhé místo mezi ekonomickými odvětvími Československa zaujímal zemědělství a lesnictví. Co se týče zahraničního obchodu, měl pro Československo, vzhledem k malému vnitřnímu trhu a úzké surovinové základně, životní význam. Naše země patřila k zemím se značným vývozem domácí výroby. Na světovém exportu se podílela 1,9 procenty.

2.2 Vznik a průběh hospodářské krize v USA

Překvapivě, ale krize ve 30. letech vypukla opět v USA. Ke krizi nedošlo přesně v černý pátek, ale k deformaci amerického hospodářství docházelo již v průběhu 20. let, kdy se USA pyšnily velkým hospodářským rozkvětem. Ten byl podporován nízkými úrokovými sazbami a následně tedy levnými úvěry. Zásoby podniků byly nadměrné a zboží bylo dostupné většině. Na konci dvacátých let, ale ekonomika projevovala jisté známky přehřátí. Hlavním příznakem byla uměle nafouklá bublina, která představovala nadhodnocené akcie, u kterých Dow Jonesův index dosáhl maxima. Investoři byli znepokojeni situací na finančním trhu, věděli, že akcie už neporostou. V roce 1929 začaly ceny akcií pozvolna klesat. Jelikož byl propad trvalejšího charakteru, akcionáři začali masově prodávat své akcie, což jejich propad ještě zrychlovalo. Nafouknutá akciová bublina praskla právě ve čtvrtek 24. září 1929, kdy bylo k prodeji nabídnuto přes 12 miliónů akcií, o něž nebyl zájem. Z tohoto důvodu byla nucena Newyorská burza v pátek 25. září oznámit krach, tomuto dni se začalo říkat „černý pátek“ a označuje se jako den vypuknutí krize. Mohutný prodej však nepřestával. Dalším temným dnem bylo černé úterý

29. října, kdy během třiceti minut došlo k prodeji téměř 16 milionů akcií. Hlavní burzovní index se tak propadl o více než 13 procent, což představovalo finanční ztrátu 15 milionů dolarů. V tento den došlo ke krachu dalších burz, v důsledku přesunu prodejů na tyto burzy po krachu newyorské. V průběhu měsíce října došlo na newyorské burze k poklesu hodnoty akcií v průměru o 37 procent.

Krise nebyla zapříčiněna pouze krachem finančního trhu, ale také rozšířením výrobních kapacit podniků, se kterými se později kupní síla nemohla zdaleka vyrovnat. Nejednalo se pouze o průmysl, ale také o zemědělskou produkci, kdy ceny agrárních komodit rapidně poklesly. Výroba se tedy velmi snížila a mnoho podniků zkrachovalo. Ostatní podniky raději zničily své produkty, aby neztrácely na hodnotě. Obilí také nikdo nekupoval, proto ho zemědělci pálili nebo se používalo jako palivo pro lokomotivy. Díky mnoha zaniklým podnikům se značně zvýšila nezaměstnanost, lidé měli nedostatek financí. V důsledku toho vypukla panika, při níž se lidé snažili vybrat své úspory. Banky však nedisponovaly dostatečným kapitálem, a proto některé z nich ukončily činnost. Tím se opět snížila platební neschopnost, což mělo za následek opětovný pokles výroby.

Špatné kroky vlády USA, restriktivní měnová politika a nasazení vysokých úrokových sazeb, usnadnily šíření krize. Tyto postupy vlády zapříčinily akutní nedostatek finančních prostředků pro investice. Svou roli sehrál také sílící světový obchodní protekcionismus, čímž se vytvářely celní bariéry pro dovoz do USA. Tento postup napodobila řada zemí a měl zásadní dopad na omezení mezinárodního obchodu, ale také na oslabení politických vazeb mezi jednotlivými státy, a tím pádem na prohloubení krize. Tento stav vedl k tomu, že americká ekonomická situace se odrážela v ostatních ekonomikách i v Československu, neboť v té době již naše země byla silně proexportní.

Spojené státy americké čtyři roky od vypuknutí krize prakticky nic nečinily. Až v roce 1933 se jim podařilo vybudovat strategii na zlepšení hospodářské situace vypracovanou prezidentem Franklinem Rooseveltem. Hospodářský program nesl název New Deal. Jednalo se o soubor opatření ekonomických i sociálních reforem zavedených v USA, s cílem podpořit a ozdravit ekonomiku Spojených států pomocí státních zásahů a řízení celého hospodářství. Tímto se vláda snažila pomoci hlavně zemědělství, průmyslu,

podnikům a nezaměstnaným lidem. Zemědělce podporovala tím, že zvyšovala ceny produktů, čímž se následně zvýšily ceny potravin omezením jejich výroby. Vláda také platila farmářům určitou částku, pokud část svých polí nechali ležet ladem. Co se týče nezaměstnaných, tak ti byli přijímáni na státní stavby v pracovních kempech, například na budování přehrad na Tennessee, budování národních parků. Ostatním byly vypláceny státní podpory v nezaměstnanosti.

2.3 Následky hospodářské krize

V USA, ale i v dalších zemích, díky krizi začaly krachovat podniky a banky, nezaměstnanost rostla a produkce klesala. Počet nezaměstnaných se v USA od roku 1929 do roku 1933 zvýšil z 1,6 na 12,8 milionů osob. Nezaměstnanost tedy vzrostla až na 25 procent. Nespokojení lidé pořádali tzv. hladové pochody, propukaly demonstrace a stávky. Prudce stoupala nedůvěra v politický a ekonomický systém. Krize se projevila také v zemědělství, kdy prudce klesly ceny zemědělských komodit a výrobci museli hledat nová odbytiště a uzavírat velké množství mezinárodních kartelových dohod. Celkový počet bank, které musely ukončit svou činnost, byl osm tisíc, což představovalo asi třetinu všech bank ve Spojených státech amerických.

Krize se šířila i do dalších zemí, především těch, které byly na USA ekonomicky závislé. Postupně však zaplavila celý svět. Světová průmyslová výroba klesla o 38 procent a zahraniční obchod o 34 procent. V Evropě se nejdříve krize projevila v Německu a Rakousku, které byly závislé na americkém kapitálu. V těchto zemích došlo ke zhroucení velkého množství rakouských a německých bank. Na Francii dolehla krize až koncem roku 1931. V těchto evropských zemích také prudce stoupala nezaměstnanost. V roce 1932 byla v Německu nezaměstnanost 30 procent, ve Velké Británii 22 procent a v Rakousku se vyšplhala také až k 29 procentům.

Jedinou zemí, která nebyla zasažena krizí, byl Sovětský svaz. Tato skutečnost je přičítána především centrálně plánovanému řízení ekonomiky, likvidaci kapitalistického sektoru a kolektivizaci v zemědělství.

Na celém světě se lidé domnívali, že kapitalismus skončil a byli přesvědčeni, že na vině je demokratický systém. Tohoto myšlení využili hlavně fašisté a komunisté, kteří slibovali pád demokracie a nastolení pevných systémů. Všeobecně se soudí, že právě krize byla jednou z příčin počátku druhé světové války.⁵

K oživení hospodářství došlo až ke konci třicátých let, kdy se všechny státy připravovaly na vypuknutí možné války a všechny země měly vojenské zakázky na zbraně.

2.4 Československá republika v období krize

Nástup hospodářské krize v Československu v porovnání se světem nebyl nijak opožděn, možná jen více postupný a pomalejší. Pomalejší nástup v naší republice souvisel především s otázkou zahraničního obchodu. První krizi zahraničního obchodu pocítilo zemědělství, a to již na podzim roku 1928. Hlavním příznakem bylo snížení cen cukrové řepy a obilí. K dalším oborům, které zasáhla krize, patřil export dříví, skla a keramiky. Opožděně krize nastoupila v průmyslové výrobě. Toto zpoždění bylo důsledkem pokračující investiční vlny v československém průmyslu až do konce roku 1930. Celkově lze říci, že první fáze krize v Československu od roku 1928 do roku 1931 se vyznačovala méně ostrým průběhem, než tomu bylo například v sousedním Německu či Rakousku.

V létě roku 1931 vstoupila krize do své druhé fáze, která byla nejhlubší a kulminovala na jaře 1933. Prohlubujícím faktorem krize byl krach dvou prvořadých středoevropských bank – vídeňské Creditanstalt a německé Danatbank. Následně docházelo k devalvaci anglické libry, čímž se na anglických trzích zdražilo československé zboží. V této době byla ukončena všechna investiční činnost a došlo ke snížení zemědělské i průmyslové produkce. Mnoho podniků vykazovalo ztrátu. Jedinou z mála oblastí, v níž lze v tomto období zaznamenat určitou dynamiku, byla elektrifikace, výstavba a rekonstrukce silnic. Jednalo se z velké části o státem organizované a financované činnosti pro nezaměstnané.

Třetí a závěrečnou fází hospodářské krize v Československu bylo období od března 1933 do jara 1934, kdy hospodářství přešlo do vleklé deprese. K hospodářskému růstu došlo až v roce 1936.

⁵ PETRÁK, K. Ekonomika: Krize z 30.let se nadá srovnávat s tou současnou [online]. [vid. 2009-10-18]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/krize-z-30-let-se-podle-ekonomu-neda-srovnavat>

2.5 Příčiny krize v Československé republice⁶

Krize v letech 1929 – 1934 měla specifický charakter. Byla nejrozsáhlejší, nejhlubší a nejvleklejší s jakou se kdy svět setkal. Existuje mnoho příčin, však níže jsou popsány nejzákladnější.

Krize byla opravdu tak těžká, protože zasáhla současně všechny kapitalistické země a všechna odvětví výroby, a to hlavně průmysl a zemědělství. Z tohoto důvodu neměly průmyslové země možnost vyvážet průmyslové výrobky do agrárních zemí jako v minulosti. Po rozpadu Rakousko – Uherské monarchie na území Československa zůstaly dvě třetiny průmyslové výroby z rozpadlého uskupení, vnitřní poptávka se však zúžila na třetinu. Proto firmy hledaly pro 30 % své produkce odbyt v zahraničí, což byl pro ně složitý úkol. Dříve byla produkce přizpůsobena na méně náročný trh monarchie a v krizovém období se produkce, při dobývání zahraničních trhů, setkávala s nemalou konkurencí. Československo bylo také novým státem na mapě a nikdo jej neznal. Produkty s nápisem „Made in Czechoslovakia“ bylo těžké prosadit, aniž by si v zahraničí nemysleli, že jde o výrobu z Maďarska či Rakouska. Situaci v naší republice také zhoršoval export z řady zahraničních zemí.

V Evropě ve 20. letech docházelo k přeměně struktury průmyslu, a to hlavně kvůli změně světové poptávky a mezinárodních obchodních vztahů. Právě v této nevhodné době dorazila krize do Evropy. I v Československu docházelo k nutné strukturální přeměně hospodářství. Součástí strukturálních obměn byly značné investice, jejichž proces byl ztěžován rozkladem světového obchodu a úvěrovou krizí, která přerostla v krizi měnovou. Z toho důvodu československým firmám často také chyběly finanční prostředky, ale také odvaha riskovat. Dalším břemenem k překonání krize byla existence monopolů, ty držely na trhu vysoké ceny, čímž omezovaly spotřebu. Právě tyto tendence ve světovém obchodu po první světové válce krizi značně prohlubovaly a prodlužovaly.

Také protekcionismus byl faktorem, který zamezoval překonání recese a znesnadňoval československým výrobkům dobytí zahraničních trhů. Evropské státy měly totiž zájem na spotřebě vlastní domácí produkce, a tímto krokem znesnadnily přístup zahraničním dovozům na jejich trh. Protekcionismus v Československu prodlužoval existenci technicky

⁶ SEKANINA, M. Kdy nám bylo nejhůře. 1.vyd. Praha: Libri , 2004, s. 33-40. ISBN 80-7277-213-9.

zaostalých podniků. Vzhledem k této nižší technické vyspělosti našeho průmyslu se firmy snažily dosáhnout vyšší prodejnosti cestou, která nebyla pro naši ekonomiku příznivá. Minimalizovaly náklady a prodávaly své výrobky pod cenou, což mělo neblahý důsledek na finanční situaci obyvatel. Docházelo ke snížení poptávky vnitřního trhu, snižování životní úrovně a následně další prohlubování krize.

Další, vedle výše uvedených příčin, bylo těsné spojení průmyslu se zemědělstvím. Agrární krize totiž snížila odbytovou základnu pro průmyslové výrobky. Toto snížení bylo zapříčiněno poklesem životní úrovně zemědělců a v důsledku čeho poklesla poptávka po zemědělských strojích.

2.6 Důsledky hospodářské krize na jednotlivé obory⁷

2.6.1 Průmysl

Průmyslová výroba vždy patřila k jádru, které tvořilo ekonomiku Československa. Průmysl zasáhla krize v roce 1931 a klesal neustále až do roku 1933, kdy průmyslová výroba dosáhla jen 60,2 procent v porovnání s rokem 1929. Snížení produkce o téměř 40 procent předstihovalo světový průměr.

Tab. 1: Vývoj průmyslové výroby v letech 1929 – 1934 (v %)

Rok	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Průmysl celkem	100	89,2	80,7	63,5	60,2	66,5
Hornictví	100	85,9	78,8	66,5	64,4	64,9
Kovoprůmysl	100	85,4	72	40	41,1	48,5
Průmysl sklářský	100	83,4	75,5	54,4	48,6	51,8
Průmysl porcelánu	100	83,6	64,4	45,8	41,4	40
Průmysl cementu, kamene	100	91,4	79,6	69,5	53,1	46,8
Průmysl chemický	100	91,8	89,9	80,9	85,7	90,2
Průmysl dřevařský	100	84,6	66,6	49,7	48,5	52
Průmysl papírenský	100	96,6	92,9	80,5	74	80,5
Průmysl polygrafický	100	96,8	93,9	91,6	90,3	95,4
Průmysl textilní	100	90,8	82,5	67,9	63,3	75,9
Průmysl kožařský	100	84,2	79,3	68,1	70,3	87,8
Průmysl oděvní	100	93,3	98,1	79,3	71,6	77,9
Průmysl potravinářský	100	96,1	95,8	99,4	88,4	94,5
Výroba elektrického proudu	100	99,3	94,5	85,5	87,2	95,3

Zdroj: Kdy nám bylo nejhůře, vlastní tvorba

⁷ SEKANINA, M. Kdy nám bylo nejhůře. 1.vyd. Praha: Libri, 2004, s. 40-54. ISBN 80-7277-213-9.

Z tabulky vyplývá, že nejvíce zasaženou oblastí byla kovovýroba, kde se produkce během tří let propadla o více než polovinu. Od roku 1934 v důsledku zbrojení byl tento propad rychle překonán. Jako první byly postiženy exportní odvětví lehkého průmyslu – průmysl sklářský, dřevařský a výroba porcelánu. Menší pokles výroby byl zaznamenán v textilním průmyslu. Tento obor brzy pocítil zmenšení odbytu v nástupnických státech a také německou, japonskou a britskou konkurenci na světovém trhu. Naopak nejméně zasaženou oblastí byl chemický průmysl a energetika. Tato příznivá situace v energetice byla způsobena postupující elektrifikací průmyslu a venkova. Rozdílný dopad krize na jednotlivá průmyslová odvětví vedl ke změnám struktury průmyslové výroby. Krize znamenala i určité ozdravení ekonomiky, přispěla k uvedení novinek na trh a vyřadila z výrobního procesu mnoho podniků s nižším technickým vybavením a špatnou organizací. Tyto podniky, buď úplně zkrachovaly, nebo se spojily se silnějšími subjekty, a tím docházelo k monopolizaci. Mezi nejvíce zmonopolizované odvětví patřil báňský a hutní průmysl, strojírenství a chemická výroba. Monopolizace samozřejmě, díky nastaveným vysokým cenám, zabraňovala úniku z krize.

2.6.2 Zemědělství

Kvůli krizi byla zasažena také všechna odvětví zemědělské produkce. Agrární deprese nejprve dopadla na odvětví obilnářství a řepařství, které pocítily již v roce 1928 značné odbytové potíže. To v důsledku snížení ceny obilí a cukru na světovém trhu a díky ochranářským tendencím jednotlivých států. Delší dobu odolávala živočišná výroba, ale i ta od roku 1931 začala ztrácet odbyt a cenová hladina těchto produktů se začala rapidně snižovat. Důsledkem snížení odbytu v agrární oblasti byla také současně probíhající průmyslová krize, její dopady, a to pokles kupních možností obyvatelstva, které zmenšily poptávku i po zemědělských výrobcích a potravinách.

Mnoho rolníků reagovalo v této době neomezováním výroby, ale naopak se snažili kompenzovat pokles cen zvýšením výroby pro trh, aby jejich příjem zůstal stejný. Tím se ale dostávali do začarovaného kruhu, protože větší produkované množství vyvolalo na druhé straně opět snížení cen jejich výrobků. Pokles cen zemědělských produktů od roku 1927 do roku 1934 dosahoval neuvěřitelných 42 procent. Tento cenový propad zasáhl

hlavně malé a střední hospodářství, jejichž tržby často nepokrývaly ani výrobní náklady. Podnikům nezbývalo nic jiného než se zadlužit. Vysoké zadlužení a malá rentabilita činnosti patřily k hlavním problémům československého zemědělství nejenom v době krize, ale i v období následujícím. Cenová hladina zemědělských výrobků začala stoupat až po roce 1934.

Během krize se také postupně změnila struktura výroby. Z důvodu odbytových potíží docházelo ke snížení osévání ploch technickými plodinami jako chmele, řepky, lnu a na těchto volných polích se začala pěstovat pšenice, brambory a produkce, která byla alespoň trochu konkurenceschopná.

2.6.3 Zahraniční obchod

V Československu zahraniční obchod patřil ke klíčovému a současně v době krize i nejzranitelnějšímu odvětví hospodářství. Československá ekonomika byla na zahraničním obchodu tak závislá, že některá odvětví průmyslu nemohla bez exportu vůbec existovat, jako například výroba porcelánu, bižuterie, hraček. Z toho důvodu kolaps světového obchodu zasáhl Československo daleko více než ostatní evropské státy. V letech 1929 - 1933 poklesla hodnota zahraničního obchodu na pouhých 28,9 procent. Tento úbytek byl dán jednak zmenšením výměny zboží, ale i velkým snížením cen.

Tab. 2: Dovoz, vývoz a saldo obch. bilance ČSR v letech 1929-1934 (mld. Kč)

Rok	Dovoz	Vývoz	Saldo
1929	19,99	20,50	0,51
1930	15,70	17,50	1,80
1931	11,80	13,10	1,30
1932	8,20	7,40	-0,80
1933	6,10	5,90	-0,20
1934	6,40	7,30	0,90

Zdroj: Kdy nám bylo nejhůře, vlastní tvorba

V tabulce lze vyčíst, že obchodní bilance, v období vrcholu probíhající krize, byla aktivní. Však od roku 1932 již zahraniční obchod rapidně klesl. Příčinou byl ústup Československé republiky od liberalizace obchodu. Ta se naopak se přiklonila k ochranářství svého vlastního hospodářství pomocí cel jako většina zemí Evropy. Dalším důvodem byla ztráta

konkurenceschopnosti díky nedevalvaci české měny. Od roku 1934, kdy koruna poprvé devalvovala, došlo k oživení zahraničního obchodu a československý vývoz opět převyšoval nad dovozem.

V této době, v souvislosti se snížením obchodu, se změnila zbožová struktura vývozu a dovozu. Co se týče dovozu, kleslo množství surovin pro spotřební a potravinářský průmysl a naopak stoupl podíl surovin pro nová výrobní odvětví. Ve vývozu ztratil své vůdčí postavení textilní průmysl. K redukci také docházelo u exportu obuvi, dřevěných výrobků, porcelánu, hraček, ale i zemědělských produktů z průmyslových surovin, což bylo uhlí a dřevo. Výrazný vzestup vykazoval jen export hutnických výrobků, zejména zbraní. Hlavním důvodem velkého poklesu vývozu tradičních exportních výrobků byla nečinnost výrobců v oblasti modernizace a nových technologií.

Nedocházelo pouze ke změnám zbožové struktury, ale také v územní orientaci. Omezili jsme spolupráci s evropskými zeměmi, hlavně s Německem a Rakouskem. Tyto země však i nadále představovaly největší odbytiště československých výrobků. Dále jsme také snížili spolupráci s Maďarskem a Polskem, a to díky československému protekcionismu, který znesnadnil agrárním zemím střední Evropy uplatnit své zemědělské produkty na našem trhu. K poklesu docházelo i z příčiny rozvoje a industrializace zahraničních trhů, které začaly vyrábět vlastní produkty lehkého průmyslu, jež dříve dovážely z Československa. V době hospodářské krize se převažujícím principem zahraničního obchodu stal clearingový obchod. Tento princip měl, ale své nevýhody, které Československo poznalo při obchodování s agrárními zeměmi střední Evropy, které neměly volnou měnu. Československo opustilo tyto trhy a začalo obchodovat nejen se zeměmi západní a severní Evropy, ale i se zámořskými zeměmi, kde se československé zboží střetávalo s ostrou konkurencí.

K nejvýznamnějším obchodním partnerům Československa patřilo stále Německo. S Německem měla naše republika uzavřeny kartelové dohody a docházelo i ke spolupráci v oblasti technické, technologické i kapitálové. Dovoz z Německa představoval hlavně stroje, technicky náročná zařízení, černé uhlí a drahé exkluzivní zboží. Do Německa Československo vyváželo hnědé uhlí, železné výrobky, polotovary a zemědělské produkty.

V roce 1933, po nástupu fašismu, však došlo k ochlazení vztahů s Německem. Ochlazení vztahů s Německem vykompenzovalo Československo oživením obchodních styků se Spojenými státy a Velkou Británií po roce 1934. Bohužel, stále však spočívala podstata československého zahraničního obchodu v tom, že do vyspělých západoevropských zemí a do zámoří byly exportovány suroviny, polotovary a výrobky lehkého průmyslu a naopak z těchto zemí byly přivezeny technicky a technologicky náročně výrobky. Na druhou stranu republika vyvážela stroje a spotřební zboží do méně rozvinutých zemí, odkud byly dováženy suroviny a zemědělské produkty.

3 Hospodářská krize

3.1 Počátek a příčiny hypoteční krize v USA

Vrátíme se do roku 2000 a zjistíme, že již v tomto roce najdeme první příčinu dnešní situace. V USA došlo k pádu nadhodnocených technologických akcií. Jednalo se o internet, díky kterému v průběhu 90. let zbohatlo mnoho firem v USA. Firmy v druhé polovině 90. let investovaly velké částky do internetových sítí, programování, marketingu s očekáváním navrácení vložených investic v krátké době. Firmy získaly značnou část finančních prostředků pomocí emisí akcií, po kterých byl veliký zájem, a v tomto důsledku hodnota těchto lukrativních akcií rychle stoupala. Přišel však rok 2000, technologická bublina praskla a ceny akcií klesaly. Mnoho firem zaniklo, mnoho lidí přišlo o své peníze.⁸

Po této události zakročila americká centrální banka FED. Během jednoho roku snížila úrokovou sazbu z 6,50 na 1,75 procenta. Tímto krokem způsobila chtěný příliv peněz do ekonomiky, čím zachránila mnoho firem před bankrotem. Centrální banka pomohla nejen firmám, ale i domácnostem, které přišly o své peníze pádem cen akcií. Tyto domácnosti zažádaly o levné spotřebitelské úvěry a mohly dále utrácet. K recesi díky zásahu amerického FEDu vůbec nedošlo.

Nízké úrokové sazby bohužel neměly pouze pozitivní účinky. Díky dlouhodobému držení nízkých úrokových sazeb do roku 2004, se lidé naučili žít na dluh. Domácnosti se začaly zadlužovat ve dvou oblastech, a to na výše zmíněnou běžnou spotřebu domácnosti a druhou oblast představovaly nemovitosti. Hypoteční úrokové sazby klesly na historicky nejnižší úroveň. Sazba hypotečního úvěru s 30letou fixací klesla v průběhu roku 2003 na 5,50 procenta, s 15letou fixací na 5,00 procent a u hypotéky s pohyblivou mírou dokonce na 3,50 procenta. Především hypotéky s pohyblivou úrokovou sazbou způsobily hypoteční krizi. Nejednalo se však jen o úrokovou sazbu, ale o to, že požadavky, které musel klient pro přidělení hypotéky splnit, se stále zmírňovaly. Hypotéku dostali i ti, kteří by na ni za normálních okolností nedosáhli. Makléři nejenže nezkoumali příjmy klientů, ale ještě přímo lákali nebonitní klientelu na nízké sazby a možnost vlastního bydlení. Pokud měl

⁸ ZEMÁNEK, J. Hypoteční krize v USA: Příčiny, průběh, následky [online]. [vid. 2009-02-29]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php>

klient obavy ze splácení, makléř u něho uplatnil model 2 + 28. Jedná se o klasickou hypotéku na třicet let. Zákazníkovi bylo nabídnuto na první dva roky velmi nízké úročení, po dvou letech se úroky zvedly na obvyklou úroveň.⁹ Poté, pokud by dlužník zjistil, že není schopen splácet, může kdykoliv nemovitost se ziskem prodat. Tímto tvrzením byl klient ujistěn a na hypotéku přistoupil.

Realitní trh při zvýšené poptávce rostl a domy v Americe byly čím dál dražší. Jak můžeme vidět z tabulky, v roce 2001 došlo v USA k prodeji 908 000 nových rodinných domů, což bylo v souladu s průměrným dvouprocentním ročním nárůstem zaznamenaným v předchozích 15 letech. Již v roce 2002, se jich prodalo 973 000, v roce 2003 počet prodaných nemovitostí dosáhl 1 086 000 a v roce 2004 se počet vyšplhal až na 1 203 000 a dále se zvyšoval i v roce 2005. Z výpočtu vyplývá, že v Americe bylo postaveno 730 000 nových domů, jež by za normálních okolností nikdo nepostavil a za neexistence nízkých úrokových sazeb, ani nikdo nekoupil.

Tab. 3 : Výpočet bubliny nových nemovitostí v USA (průměr. růst 2 % ročně, v tis.)

	2001	2002	2003	2004	2005	2001 - 2005
Skutečně prodané nemovitosti	908	973	1 086	1 203	1 283	5 453
Prodané nemovisti při	908	926	945	964	980	4 723
Bublina nových nemovitostí	0	47	141	239	297	730

Zdroj: Ekonom

V červnu 2004 začaly úrokové sazby opět růst. Postupně z 1,25 procent až na 5,25 procent v červnu 2006. Tím pádem následovala stagnace realitního trhu v USA. Díky zdražení hypoték, nemovitosti nikdo nekupoval, jejich cena velmi rychle klesala. Vrchol hypoteční krize nastal až na konci roku 2007, kdy se cena nemovitostí propadla o více jak 15 procent a hypotéky, po nárůstu úrokových sazeb, byly drahé. Mnoho domácností bylo zadlužených a kvůli vyšším úrokovým sazbám neměly finance na vyšší splátky. V této době se ještě ke všemu rapidně zvýšily ceny benzínu z 1 dolaru na 3 dolary za galon, což opět zasáhlo

⁹ BŘEŠŤAN, R. Krize podle šablony. *Ekonom*. Praha: Economica, 2009, roč. 12, č.3, s. 30-34. ISSN 1213-7693.

další podstatnou část rodinného rozpočtu.¹⁰ Také banky měly rozpůjčováno mnoho peněz bez návratnosti. Bankovní instituce vyřešily vzniklou situaci tak, že pohledávky z hypotečních úvěrů přeměnily na cenné papíry a z těchto cenných papírů vytvořily balíčky, které prodávaly na hedgeových fondech finančního trhu. O těchto fondech je všeobecně známo, že cenné papíry v nich prodávané, jsou kvalitní. Mnoho finančních institucí a států tyto balíčky nakoupilo, díky kterým se dostaly, kvůli jejich poklesu, později do problémů.

Domácnosti v USA měly méně volných finančních prostředků, tím se snížila poptávka po spotřebním zboží, jako například automobilech, nábytku, elektronice. Část domácností už nebyla schopna platit své měsíční splátky na hypotéku a domy jim byly následně zabaveny. Počet nesplacených hypoték stoupl na konci roku 2007 na 0,83 procenta ze všech hypoték. K vyvrcholení krize v bankovním sektoru došlo v červnu roku 2008, kdy zbankrotovala třetí největší hypoteční banka USA Indy Mac Corporation, kterou následovala významná americká banka Lehman Brothers a přidávaly se další. Důvodem bankrotu bank byly vzájemné úvěry. Zánik těchto bank otřásl celou světovou ekonomikou.

3.2 Finanční a následně hospodářská krize v Evropě

Zpočátku nikdo nevěděl, zda krize v USA zasáhne Evropu. I přední ekonomové se lišili svými názory. Nakonec, v polovině roku 2008, se krize z USA přelila i do Evropy. Nejednalo se jako v USA o hypoteční krizi, nýbrž o finanční krizi. Příčinou byla transformace pohledávek z hypotečních úvěrů na cenné papíry, které byly prodávány ve formě balíčků na finančním trhu, o čem jsem se zmínila již v minulé podkapitole. Také většina evropských států a hlavně bankovních domů koupila tyto rizikové cenné papíry, díky kterým se dostalo později mnoho evropských investičních bank do problémů.¹¹ Jelikož je v současné době finančních trh propojen celosvětově, původní hypoteční krize tedy zasáhla mnoho států světa.

¹⁰ KUDLÁČEK, L. Vznik hospodářské krize: Reálný propad ekonomiky nebo jen mediální bublina? [online]. [vid. 2009-08.26]. Dostupné z: <http://www.velkaepocha.sk/2009082610819/Vznik-hospodarske-krize-Realny-propad-ekonomiky-nebo-jen-medialni-bublina.html>

¹¹ JANOTA, E. Světová finanční krize vs. situace v ČR. [online]. Praha: Ministerstvo financí, 2009, [vid. 2009-11.05]. Dostupné z: www.vlada.cz/assets/media-centrum/tema/Forum_HN7_FV.ppt

Neexistuje evidence, které banky a kolik těchto nekvalitních cenných papírů koupily, proto si banky přestaly důvěřovat a navzájem si nepůjčovaly. Z toho důvodu tyto finanční instituce neměly potřebné prostředky na běžný provoz a hrozil jim krach. Některé banky také pro získání finančních prostředků prodávaly akcie, a tím způsobovaly další pokles kapitálového trhu. V Evropě se mnoho bank dostalo do potíží, ve Velké Británii banka Bradford & Bingley, která dostala od státu sanačních 50 miliard liber. Dále belgická bankovní společnost Fortis, do které státy Beneluxu „napumpovaly“ 11,2 miliard eur a bez finanční injekce se neobešla ani německá hypoteční banka Hypo Real Estate, na jejíž záchranu vláda uvolnila 35 miliard eur. Mnoho bank také vykazovalo ztrátu, například belgická KBC ve výši 70 miliard korun, která je mateřskou bankou české ČSOB. Také Deutsche bank, nejvýznamnější banka na německém trhu, vykazovala poprvé ve své historii ztrátu, která činila 111 miliard korun. Rekordní ztráty dosáhla švýcarská banka Credit Suisse s prodělkem 154 miliard korun. Naštěstí český bankovní trh v tomto ohledu ohrožen nebyl a není.¹²

Nejen banky, ale i některé evropské státy se kvůli recesi dostaly do značných potíží, a to například Island, Maďarsko, Ukrajina nebo Lotyšsko. Nejtragičtěji zasáhla krize Island. Hlavním problémem Islandu bylo, že nakoupil mnoho akcií v hedgeových fondech a v době krize na to doplatil. Island patřil na počátku 21. století k nejvíce expandujícím zemím v Evropě, a to právě díky zahraničnímu kapitálu, který si islandské banky půjčovaly na poskytování úvěrů obyvatelstvu. Tento půjčený zahraniční kapitál se v době krize razantně prodražil, nejen kvůli zprísnění úvěrových podmínek a vyšším úrokovým sazbám, ale kurz islandské koruny prudce klesal a splácení úvěrů v zahraničních měnách se bankám velice prodražilo. Následně se na Islandu zhroutily tři největší banky a v té chvíli musel zasáhnout stát, který se pro zabránění bankrotu bank enormně zadlužil u Mezinárodního měnového fondu a skandinávských zemí. Další a polohově nám nejbližší zemí je Maďarsko. Maďarsko zasáhla krize také hluboce, a to z důvodu vysokého deficitu státního rozpočtu a vysokým zahraničním závazkům, ne však v takové míře jako v případě Islandu. Maďarský forint oslabil na nejnižší úroveň za poslední čtyři roky. Proto pro podporu domácí měny maďarská centrální banka zvýšila základní úrokovou sazbu na 11,5

¹² HOLÝ, T. Krize smetla největší evropské banky, vloni prodělaly miliardy [online]. [vid. 2009-02-16]. Dostupné z: www.novinky.cz/ekonomika/161688-krize-smetla-nejvetsi-evropske-banky-loni-prodelaly-desitky-miliard.html

procent.¹³ V Lotyšsku a na Ukrajině byla situace podobná. Ukrajinu navíc sužovala špatná politická situace a hrozba Ruska o opětovném zastavení proudění plynu do Evropy kvůli neuhrazeným ukrajinským závazkům vůči Rusku. Finanční krize Českou republiku, díky poměrně zdravému bankovnímu sektoru, nijak katastrofálně nezasáhla. Nepatrný dopad pocítily banky, které mají své mateřské společnosti v zahraničí, jako například ČSOB, Komerční banka, UniCreditbank nebo Česká spořitelna¹⁴.

Českou republiku postihla až krize hospodářská. Vše se opět odvíjí z hypoteční krize v USA. Centrální banka FED v roce 2006 prudce zvýšila úrokové sazby a obyvatelstvu USA se podstatně zvýšily hypoteční splátky, a to nejen v řádu „desetidolarovek“. Z části finančních prostředků, které měli lidé dříve volně k útratě, museli splatit navýšení hypotečního úvěru. Snížení disponibilních prostředků se projevilo v historickém poklesu výdajů domácností za zboží dlouhodobé i krátkodobé spotřeby. To se odrazilo i na evropském kontinentu, protože řada evropských zemí je závislá právě na exportu do Spojených států amerických. Mezi tyto řadíme na prvním místě Velkou Británii, Německo a dále také Francii. USA jako obchodní partner je pro Evropu stále na prvním místě. Zároveň tedy při snižování spotřeby obyvatelstva USA se snižovala poptávka po zahraničním zboží z Evropy. Počátek této situace nastal v polovině roku 2008. Západoevropské země přicházely o odbyt a snižoval se jim zisk. Ty firmy, které neměly vytvořené žádné rezervy, musely kvůli nedostatku příjmů na financování provozu propouštět své zaměstnance. Tito nezaměstnaní a všeobecně všichni obyvatelé v západní Evropě opět snížili spotřebu. Touto cestou se hospodářská krize dostala i do České republiky.

3.3 Hospodářská recese v České republice

Česká republika je vysoce otevřenou zemí, až 70 procent HDP je závislé na zahraničním obchodu, takže většina vyrobených produktů putuje do zahraničí. To je důvod, proč se naši republika krize nemohla vyhnout. Do Česka recese dorazila v posledním čtvrtletí roku

¹³ NOVÁKOVÁ, J. Na Maďarsko doléhá krize na maďarských trzích [online]. [vid. 2009-10-29]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/na-madarsko-doleha-krize-na-financnich-trzich-fn5-/inv.asp>

¹⁴ EHL, M. Nestabilní Ukrajina: Plynová krize se může opakovat [online]. [vid. 2009-10-29]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-39125950-plynova-krize-se-muze-opakovat>

2008. Hospodářskou krizi lze tedy kategorizovat jako negativní poptávkový šok, kterým jsou ohroženy celé sektory národního hospodářství a tedy celá ekonomika. V roce 2009 měla česká ekonomika dvě možnosti pro oživení hospodářství a to, buď pomocí monetární, nebo fiskální politiky. Jelikož, ale má monetární politika oproti fiskální politice několik výhod, jako například, že nevyžaduje tak dlouhý administrativní a legislativní proces, tím se předpokládalo, že monetární opatření budou pro danou situaci účinnější. V polovině roku 2009 tedy snížila česká centrální banka úrokové míry na minimum, čímž očekávala, že se bude jednat o investiční pobídku pro podniky. Problém, však na který česká centrální banka narazila, byly komerční banky, které nepřistoupily na tak dramatické snížení úrokových sazeb, které provedla ČNB, jednalo se většinou o snížení o pár desetín procentních bodů, které tuzemské firmy nepřesvědčilo o akceptaci úvěru. Nicméně další aspekt pro nefunkčnost této strategie je dán díky kořenům současné krize ve finančním sektoru, což omezuje účinnost monetárního mechanismu. Poté se nabízí druhý účinný nástroj hospodářské politiky a to cesta proti krizi formou fiskální expanze.

Česká republika také v boji proti krizi zvolila expanzivní fiskální politiku.¹⁵ Stát zvýšil vládní výdaje a podpořil agregátní poptávku, tím, že snížil daňové zatížení, jak fyzickým tak právnickým osobám. Strategii fiskální expanze využilo mnoho evropských států pro zlepšení ekonomické situace a také mnoho zemí se tímto způsobem dostalo do dluhové pasti. Jedná se především o Řecko, Španělsko a dále také Itálii či Portugalsko. V současné době česká vláda provádí spíše restriktivní vládní politiku a to pro udržení veřejných financí v kladných číslech. Současný český státní dluh je přibližně 1,5 bilionu korun a vůči HDP je jeho výše 44 procent. Některým zemím v EU přesahuje státní zadlužení dokonce i jejich HDP, jedná se například o Itálii, její dluh je 120 procent HDP a řecký dluh k HDP představuje neuvěřitelných 165 procent. Více pro porovnání v Příloze A. Státní dluh České republiky není kritizován EU kvůli jeho výši, ale za tempo, kterým se dluh navyšuje. Pokud by totiž ČR chtěla vstoupit do měnové unie, musí splňovat všechny konvergenční kritéria, mezi které patří i hranice státního zadlužení vůči HDP.

¹⁵ KRAFT, J. at al. Hospodářská krize. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010, s. 64-66.
ISBN 978-80-7372-678-2

Tab. 4: Vývoj státního dluhu vůči HDP

Rok	Státní dluh (v mld.Kč)	Roční přírůstek	HDP (v mld. Kč)	Podíl na HDP	Rozpočtový schodek % HDP
1993	158,8		1020	15,57 %	
1994	157,3	-1,5	1183	13,30 %	
1995	154,4	-2,9	1466	10,53 %	
1996	155,2	0,8	1683	9,22 %	
1997	173,1	17,9	1811	9,56 %	
1998	194,7	21,6	1996	9,75 %	-1,5
1999	228,4	33,7	2080	10,98 %	-1,5
2000	289,3	60,9	2189	13,22 %	-2,1
2001	345	55,7	2352	14,67 %	-2,9
2002	395,9	50,9	2464	16,07 %	-1,9
2003	493,2	97,3	2577	19,14 %	-4,3
2004	592,9	99,7	2814	21,07 %	-3,4
2005	691,2	98,3	2983	23,17 %	-1,9
2006	802,5	111,3	3222	24,91 %	-3
2007	892,3	89,8	3535	25,24 %	-1,9
2008	999,5	107,2	3688	27,10 %	-0,5
2009	1178,2	178,7	3627	32,48 %	-5,5
2010	1344,1	165,9	3668	36,64 %	-4,9
2011	1499,4	155,3	3807	39,38 %	-3,1

Zdroj: wikipedia.org, vlastní tvorba

Jak je vidět z tabulky, již v prvním roce existence České republiky byl státní dluh téměř 159 mld. Kč, který byl převeden na naši republiku při rozpadu Československa. Následující tři roky zůstal státní dluh neměnný či dokonce s přebytkovým zůstatkem. Bylo to dáno, ale tím, že v této době existovaly tzv. transformační instituce, které poskytovaly rozličné státní záruky, díky čemu vznikalo „skryté“ zadlužování mimo státní rozpočet. Přibližně od roku 1997 státní dluh ČR rostl vzrůstajícím tempem. Do roku 2008 se česká vláda snažila držet pod danou hranicí 3 procent, ale v posledních třech letech vláda není schopná udržet veřejné finance „na uzdě“.¹⁶

¹⁶ KAISEROVÁ, Z. Státní dluh České republiky [online]. [vid. 2012-03-12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Státní_dluh_České_republiky

4 Makroekonomické indikátory ČR

Makroekonomické ukazatele jsou statistické údaje vyjadřující aktuální stav hospodářství určitého státu v závislosti na konkrétní oblasti dané ekonomiky. Mezi nejdůležitější patří hrubý domácí produkt, míra inflace, míra nezaměstnanosti a platební bilance.

4.1 Hrubý domácí produkt

Tento ukazatel je základním národohospodářským ukazatelem užívaným pro měření výkonnosti celé ekonomiky. Představuje tržní hodnotu všech výrobků a služeb vyprodukovaných za určité období na území určitého státu. V současné době HDP České republiky dosahuje úrovně vyspělých států EU. Na tvorbě HDP Česka se podílí převážně služby, a to 60 procenty, dále 38 procenty průmysl a 2 procenty zemědělství. Průmysl ČR je soustředěn převážně na hutnictví, strojírenství, elektroniku, chemickou výrobu, zpracování skla, textilu a papíru.¹⁷

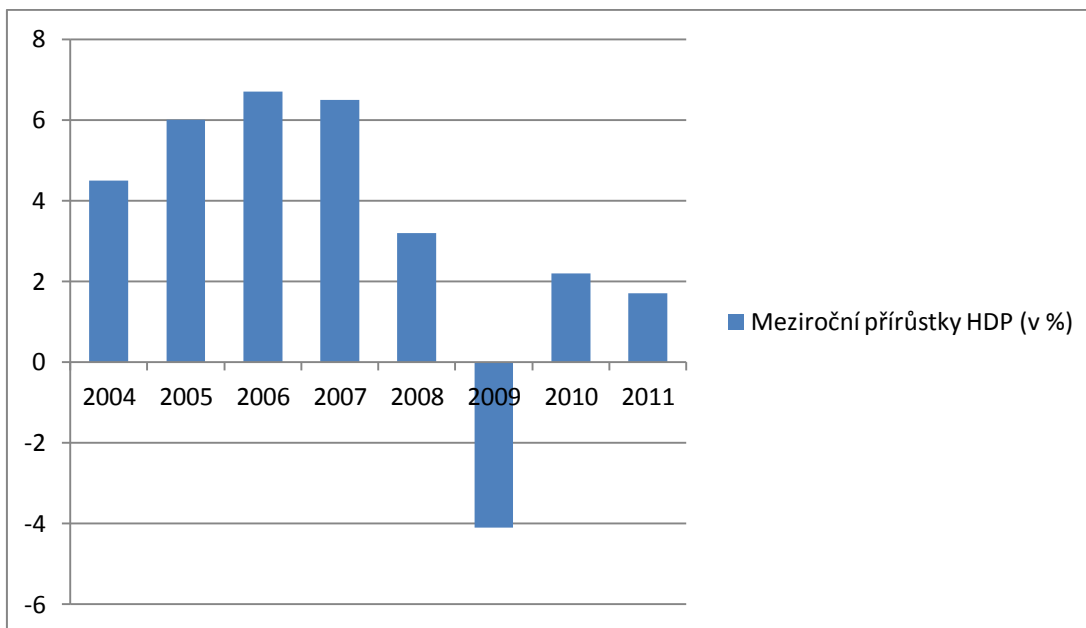
Růst či pokles české ekonomiky výrazně ovlivňuje hospodářská situace nejvýznamnějších obchodních partnerů naší země, což je zejména Německo.

Tab. 5: Vývoj HDP v letech 2004 – 2011 (v mld. Kč a %)

Ukazatel/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
HDP	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689	3628,1	3667,6	3807,2
Meziroční přírůstek (v %)	4,5	6	6,7	6,5	3,2	-4,1	2,2	1,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní tvorba

¹⁷ JENERÁLOVÁ, I. Vývoj české ekonomiky [online]. [vid. 2011-08-14]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>

Obr 2: Meziroční přírůstky HDP

Zdroj: ČSÚ, vlastní tvorba

Rok 2004 byl počátek období relativně rychlého ekonomického růstu. Příčinou akcelerace hrubého domácího produktu byly příznivé vnitřní a vnější okolnosti, ale hlavním zdrojem dosaženého pozitivního vývoje byl zahraniční obchod. V této době rovněž rostla průmyslová produkce a na český trh vstoupilo mnoho nových zahraničních investorů, tím se zaváděly nové výrobní kapacity, zejména pak v automobilovém průmyslu.

V roce 2006 a 2007 dosáhla česká ekonomika rekordního růstu HDP, a to necelých 7 procent. Oproti minulým létům se však změnily zdroje růstu. Hlavním tahounem se nově stala domácí poptávka. Například výdaje domácností na konečnou spotřebu. Tento ukazatel dosáhl tempa růstu 5,2% oproti roku 2005. V roce 2006 se zrychlil i růst ve stavební výrobě, kdy hlavními zdroji byly významné investiční projekty v dopravě, infrastruktuře a dále také rozsáhlé developerské akce, a to především na výstavbu administrativních a multifunkčních center.¹⁸

Rok 2008 byl pro českou ekonomiku rokem přinášejícím hospodářské zpomalení, které bylo odrazem dění ve světové ekonomice. Nejvíce naši ekonomiku ovlivnila snižující

¹⁸ LUNGOVÁ, M. at al. Východiska z krize. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. s. 16-19. ISBN 978-80-7372-787-1

se zahraniční poptávka po českém zboží a také rychlý růst spotřebitelských cen. V tomto roce byl zaznamenán hospodářský růst pouze o 3,2 procentní body.

Plně zasáhla hospodářská recese českou ekonomiku až v roce 2009, kdy tempo růstu HDP dosáhlo záporné hodnoty -4,1 procentního bodu. Tento pokles byl nejvyšší od vzniku České republiky. Rapidní hospodářský pokles roku 2009 navázal na 4. čtvrtletí roku 2008, kdy se projevil odbytové potíže exportně orientovaných produktů. V tomto roce se na propadu HDP podílely všechny jeho složky s výjimkou vládních výdajů, které meziročně vzrostly o 2,6 % kvůli zvýšeným výdajům na odbourání krize.

Již v roce 2010 postupně docházelo k mírnému ekonomickému oživení. Tempo růstu HDP se opět vrátilo do kladných hodnot. Ekonomický růst byl zapříčiněn zlepšením situace na zahraničních trzích. Například průmyslová produkce meziročně vzrostla o 10,3%. Takovéto znatelné oživení průmyslu způsobil rychlý vývoj německé ekonomiky, na které je, jak již víme, naše republika závislá. V tomto roce se, se značnými problémy potýkalo stavebnictví, a to následkem opožděných dopadů globální hospodářské krize.

Následující rok 2011, již nebyl tak pozitivní, hospodářský růst byl zaznamenán, pouze však ve výši 1,7 procentního bodu. Tento pokles ekonomického růstu vyvolala konsolidace veřejných rozpočtů, což následně vedlo nejen ke snížení výdajů domácností na konečnou spotřebu, ale také omezení výdajů vládních institucí. Průmyslová produkce zpočátku roku pokračovala v tempu růstu, který vykazovala v roce 2010, ale v průběhu roku se tempo snížilo až na pouhé 3,4 procentních bodů.

Rok 2012 s sebou přinesl druhou vlnu hospodářské recese, která se podle předpokládaných prognóz značně projeví i na růstu české ekonomiky. Ta pravděpodobně vykáže propad přibližně 1,3 procentního bodu. Důvodem takto špatných výsledků jsou klesající vládní výdaje a negativní vývoj domácí poptávky. Tyto nepříznivé výsledky nevykompenzuje ani úspěšný zahraniční obchod. Další příčinou je klesající stavební výroba, což je odvozeno ze snížené investiční aktivity. Nyní česká ekonomika klesá již čtvrté čtvrtletí. To je dáno také slabou průmyslovou výrobou. Ke zlepšení výkonu české ekonomiky nepřispívá ani prohloubení dluhové krize ve většině států EU. V současné době, co se HDP týče, obsazuje

Česká republika 18. příčku ze sedmadvaceti států EU a dosahuje 80 % z průměrného HDP Evropské unie.¹⁹

4.1.1 Přímé zahraniční investice

Podstatným faktorem pro příznivý výkon české ekonomiky představují přímé zahraniční investice. Firmy pod vnější kontrolou tvoří v české ekonomice téměř třetinu HDP. V podnikové sféře vytvářejí podniky se zahraničními „matkami“ přibližně polovinu hrubé přidané hodnoty neboli HDP. Ve finančním sektoru vytvářejí zahraniční investice prakticky veškerou přidanou hodnotu v ČR. Firmy pod zahraniční kontrolou v podnikové sféře jsou ziskovější než domácí, vytvářejí dvě třetiny zisku české podnikové sféry a přibližně jednu třetinu zisku v celé české ekonomice. Pro českou ekonomiku je při těchto investicích nevýhoda v tom, že rozhodnutí o tom, zda zisk bude reinvestován zpět do podniku či zda bude formou dividend přerozdělen zahraničním vlastníkům a akcionářům, je plně v kompetenci zahraničních centrál. V době hospodářské recese tato skutečnost znamenala pro českou ekonomiku zásadní obrat. V předkrizovém období v letech 2005 – 2008 byly přímé zahraniční investice považovány za nedílnou součást prorůstové ekonomiky. V těchto letech zhruba polovina zisku zůstávala u českých poboček, které ho mohly využít pro vlastní účely.

Nefinanční podniky pod zahraničí kontrolou investovaly před krizí podstatně intenzivněji než podniky v domácím vlastnictví. V letech 2005 až 2008 dosáhla dynamika investic těchto firem v české podnikové sféře 15%, zatímco v letech 2009 až 2011 naopak v průměru o pět procent klesla. Ekonomika tak náhle přišla o důležitý zdroj investic, což bylo dáno sníženým poměrem mezi reinvesticemi a dividendami ve prospěch pro akcionáře a vlastníky. Změna chování investorů při nakládání se ziskem v podnicích pod vnější kontrolou tedy silně podvázala investiční aktivitu v domácí ekonomice. Z pohledu celého HDP představovaly tyto investice každoročně 1,5 – 2%.²⁰

¹⁹ TESARĚ, M. Recese v eurozóně i v ČR bude hlubší [online]. [vid. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2192732/ek-recese-v-eurozone-i-cr-bude-hlubsi-vkradani-do-nemecka-je-potiz-rekl-draghi-euro-nejnize-za-dva-mesice.html>

²⁰ ZAMRAZILOVÁ, E. Proč neroste česká ekonomika? *Euro*. Praha: Europrint, 2012, roč. 5, č. 37, s. 62-64. ISSN 1212-3129

4.2 Míra inflace

Inflaci můžeme označit jako všeobecný nárůst cenové hladiny zboží a služeb za určité časové období, čím se reálně sníží hodnota peněz. Míra inflace vyjadřuje poměr vybraného cenového indexu ve dvou srovnávaných obdobích. Nejznámějšími cenovými indexy jsou: index spotřebitelských cen, index cen výrobců a deflátor HDP. Nejpoužívanější pro vyjádření míry inflace je index spotřebitelských cen, který vychází ze spotřebitelského koše. Spotřebitelský koš používá pro výpočet český statistický úřad a obsahuje přibližně 700 položek z potravinářské i nepotravinářské oblasti.

Tab. 6: Vývoj míry inflace v letech 2004 – 2011 (v %)

Ukazatel/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Míra inflace	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9
Reálné mzdy	3,4	3,0	4,0	4,3	1,4	2,3	0,7	0,5

Zdroj: vlastní tvorba, www.czso.cz

Po roce 2003, kdy ceny všech komodit a služeb byly na svém minimu, se ceny počátkem roku 2004 razantně zvýšily, a to hlavně kvůli zdražování služeb a změně základní sazby DPH. Dále také mnoho komodit bylo přesunuto ze zvýhodněné 5 procentní sazby do nové základní 22 procentní sazby, které byly platné od roku 2004. Do základní sazby byly zařazeny například telekomunikační služby, účetní a daňové služby, ale také služby kadeřnické a kosmetické či činnost čistíren.

Rok 2005 byl ekonomiky úspěšným. Na vývoj cenové hladiny pouze působily mírné nákladové tlaky, ale jinak ekonomický růst roku 2005 proinflačně nepůsobil. Zároveň proti inflaci působily ceny výrobků zahraničních dovozů.

Jak lze vidět z tabulky v letech 2006 a 2007 dosáhla míra inflace podobné úrovně. Oproti roku 2005 se však míra mírně zvýšila. Na tomto růstu se podílely především poptávkové faktory, a to hlavně zvýšená spotřeba domácností a investiční aktivity.²¹

²¹ LUNGOVÁ, M. at al. *Východiska z krize*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. s. 16-19. ISBN 978-80-7372-787-1

Rok 2008, tedy rok otevírající krizové období, vykázal nejvyšší inflaci za posledních deset let. K růstu míry inflace přispělo razantní zdražení potravin a energií. Také reformní vládní opatření značně ovlivnila tento ukazatel. Jednalo se zejména o zvýšení snížené sazby DPH z pěti procent na devět, zavedení ekologických daní, ale také spuštění poplatků ve zdravotnictví. Poplatky přispěly k růstu inflace půl procentním bodem.²²

V roce 2009 k nám ve své plné síle dorazil hospodářský útlum. V tomto roce míra inflace byla na jednoprocentní úrovni. Výraznějšímu růstu inflace bránila celková ekonomická situace České republiky. Samotný ekonomický propad totiž působil protiinflačně. Za tímto propadem se skrývá snížení spotřebitelské poptávky a následný pokles cen zboží a služeb. K této míře inflace přispělo také významné snížení cen pohonných hmot. V roce 2009 byla zaznamenána druhá nejnižší míra inflace od roku 1989.

Následující roky 2010 a 2011 byly také nadále ve znamení velmi nízké míry inflace ve výši do dvou procentních bodů. Za mírné zvýšení míry inflace v roce 2010 může růst cen pohonných hmot na původní úroveň z roku 2008, růst obou sazeb DPH o jeden procentní bod na deset a dvacet procent a větší zatížení zdraví škodlivých produktů spotřební daní. V těchto letech také docházelo ke střídavé apreciaci a depreciační měnového kurzu, což také míru inflace částečně ovlivnilo.²³

Podle předběžných prognóz se v roce 2012 bude míra inflace pohybovat na vyšší úrovni než v předcházejících letech. Dle předběžných odhadů bude míra inflace dosahovat tři procentních bodů. Jeden z hlavních důvodů je zvýšení snížené sazby DPH z deseti na čtrnáct procent a růst nepřímých daní.

²² PAVELKA T.; M. FASSMANN. Vývoj míry inflace v roce 2008 [online]. [vid. 2008-12-19]. Dostupné z: <http://www.cmkos.cz/archiv-dokumentu/1251-3/vyvoj-miry-inflace-v-roce-2008>

²³ FASSMANN, M. Vývoj míry inflace v roce 2010 [online]. [vid. 2010-11-22]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/55694.html>

4.3 Míra nezaměstnanosti

Pro zjištění tohoto ukazatele se obyvatelstvo člení na ekonomicky aktivní a neaktivní. Mezi ekonomicky neaktivní patří například studenti a starobní důchodci, kteří do výpočtu míry nezaměstnanosti nejsou zahrnuti. V rámci výpočtu této míry je důležitá pouze skupina ekonomicky aktivních pracovních sil, kterou lze dále rozdělit na nezaměstnané a zaměstnané. Porovnáním těchto dvou skupin zjistíme požadovanou míru nezaměstnanosti. Druhů neboli příčin vzniku nezaměstnanosti je mnoho, ale s obdobím hospodářské recese souvisí nezaměstnanost cyklická, která se odvíjí od ekonomické výkonnosti země. Ideálním stavem pro hospodářství je existence tzv. přirozené nezaměstnanosti, při které je efektivně využit potenciál pracovních sil.

Tab. 7: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR v letech 2004 – 2011 (v %)

Ukazatel/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Míra nezaměstnanosti	9,5	8,9	7,1	6,0	6,0	9,2	9,6	8,6
Růst průměrné nominální mzdy	6,3	5,0	6,6	7,2	7,8	3,3	2,2	2,4

Zdroj: ČSU, vlastní tvorba

Jak lze vyčíst z tabulky, počáteční tři roky od vstupu do Evropské unie se ekonomika České republiky potýkala s poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti, přestože byl zaznamenán poměrně značný ekonomický růst. Růst mezd v těchto třech letech nezaznamenal žádné velké výkyvy. Každoročně se zvyšovala nominální mzda průměrně o šest procent a reálně po odečtení inflace o 3,2 %. Například v roce 2004 dosáhla míra nezaměstnanosti 9,5 procentních bodů, což v absolutním vyjádření znamenalo 543 675 ekonomicky aktivních obyvatel. Průměrný počet volných pozic činil 51 203.

Od roku 2007, kdy ekonomika ČR byla na svém vrcholu, se míra nezaměstnanosti vyvíjela pozitivním směrem k šesti procentům. Tento relativně příznivý vývoj na trhu práce přetrval až do roku 2008. V letech 2007 a 2008 došlo také k poměrně rychlému mzdovému vývoji, a to ročně okolo 7,5 procentních bodů, ale v reálném vyjádření to v roce 2008 představovalo pouze 1,4 procent kvůli vysokému inflačnímu zatížení.²⁴

²⁴ LUNGOVÁ, M. at al. Východiska z krize. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. s. 16-19.

V roce 2009 se začala plně projevovat recese. Na trhu práce došlo k prohloubení nerovnováhy a míra registrované nezaměstnanosti razantně vzrostla na 9,2 %. Uvedený vývoj byl doprovázen také zhoršením dalších charakteristik na pracovním trhu, především výrazným poklesem volných pracovních míst. Celkový počet nezaměstnaných stoupl na 539 136 občanů, což bylo o 186 900 více než v předchozím roce. Zároveň klesl počet volných pracovních míst pouze na 30 900 z 90 225 v roce 2008. Největší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána u osob se základním vzděláním, a to 25,5 procent. Průměrná mzda nadále rostla, i když výrazně pomaleji než v letech předchozích.

V roce 2010, ve kterém již opět došlo k ekonomickému oživení, se nepříznivá situace na trhu ještě prohloubila a nezaměstnanost stoupla na 9,6 %. Firmy přesto, že ekonomika rostla, nepřijímaly nové zaměstnance, a to z důvodu nejisté situace v následujícím období.²⁵

Se zpožděním na hospodářský růst roku 2010 reagovala míra nezaměstnanosti, která se v roce 2011 snížila na 8,6 %. Na konci roku bylo v evidenci úřadu práce 508 500 uchazečů, tedy se jednalo o meziroční pokles o 53 113 lidí hledajících zaměstnání. Počet lidí připadajících na jedno volné pracovní místo představovalo 13,9 uchazečů. Od roku 2011 se také zpřísnila pravidla pro podporu v nezaměstnanosti. Samotná výše podpory a její délka se v základní variantě nezměnila, což představuje maximální pěti, osmi nebo jedenácti měsíční dobu čerpání. Délka podpůrní doby závisí na věku uchazeče a nejvyšší možná výše podpory je zafixována na 0,58 násobku průměrné mzdy v ČR. Rozšířil se však okruh případů, kdy uchazeč o práci, získá nižší nebo dokonce nulovou podporu. Například nižší podporu získá ten, kdo opustil předchozí zaměstnání dohodou nebo sám podal výpověď. Tyto restriktivní opatření také částečně negativně ovlivnily HDP ČR.²⁶

Pro rok 2012 zatím za třetí čtvrtletí dosáhla míra registrované nezaměstnanosti 8,5 procent. Ke konci měsíce října bylo na úřadech práce v evidenci 496 762 uchazečů, tedy o 0,7 % více oproti měsíci září. Počet volných pracovních míst poklesl o 0,2 % na 40 729 a na

ISBN 978-80-7372-787-1

²⁵ LUNGOVÁ, M. at al. Východiska z krize. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. s. 20-22.

ISBN 978-80-7372-787-1

²⁶ KUČERA, P. Podporav nezaměstnanosti zpřísní. [online]. [vid. 2012-12-28]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/prace/clanek.phtml?id>

jedno volné místo připadlo 12,2 žadatelů o zaměstnání. Do konce tohoto roku, v závislosti na negativních prognózách ekonomického vývoje, se očekává vzestup míry nezaměstnanosti. Dále je také nutné připomenout, že nezaměstnanost reaguje na aktuální ekonomickou situaci s mírným zpožděním.

4.3.1 Srovnání vývoje míry nezaměstnanosti EU s ČR

Pro srovnání ukazatele míry nezaměstnanosti s EU musíme použít obecnou míru nezaměstnanosti, kterou používá k výpočtu evropský statistický úřad Eurostat.

Obr. 3: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v EU a ČR

Zdroj: Eurostat, vlastní tvorba

Jak můžeme vidět z grafu, nezaměstnanost v ČR je v posledních letech výrazně pod průměrem Evropské unie a svým tvarem její křivku kopíruje. Tyto vysoké průměrné míry EU způsobují země s ekonomickými problémy, mezi které patří zejména, jak můžeme vidět z Přílohy B, Španělsko, Řecko, Portugalsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko a další. Za 3. čtvrtletí roku 2012 obecná míra nezaměstnanosti ČR dosáhla výše 7 procentních bodů a obsazuje 5. příčku z hlediska nejnižší míry nezaměstnanosti v rámci EU. Za celou Evropskou unii byla zveřejněna, za výše uvedené sledované období, průměrná míra nezaměstnanosti na úrovni 10,6 % a v rámci Eurozóny dokonce ve výši 11,6 %.²⁷

²⁷ ALLEN, T. Euro area unemployment [online]. [vid. 2012-09-30]. Dostupné z:

4.4 Zahraniční obchod České republiky

Naše ekonomika se otevřela světu až v roce 1993. Po tomto roce velikost zahraničního obchodu stoupala, ale bilance byla stále deficitní. Významným rokem pro zahraniční obchod byl rok 2004, kdy import i export stále stoupal a postupně jsme se odchylovali od trendu předchozích let. Poprvé naše republika dosáhla aktivní obchodní bilance v roce 2005. V současné době se řadí Česká republika k nejotevřenějším zemím Evropy i světa a stále pokračuje v trendu předstihu vývozu nad dovozem.

Důležitým mezníkem pro zahraniční obchod byl rok 2004, kdy Česká republika 1. května vstoupila do Evropské unie, a tímto okamžikem přijala celní politiku EU, čím byly odstraněny všechny obchodní překážky pro vzájemnou výměnu zboží mezi zeměmi unie. Při obchodování s unijními státy nejsou vybírána žádná cla a neexistují ani žádné jiné netarifní omezení. Naše republika přistoupila k dohodám, které Evropská unie uzavřela s třetími zeměmi. Naše předchozí dohody byly zrušeny. Statistické sledování vnitrounijní výměny zboží je monitorováno pomocí systému Intrastat. Exportéři, kteří splní stanovené podmínky, mají povinnost poskytnout pro Intrastat informaci o objemu obchodních operací v rámci Unie. Od roku 2004 začala také Česká republika více spolupracovat a podporovat rozvojové země.

Nejdůležitějšími vývozními komoditami České republiky jsou strojírenské výrobky, kde k hlavním produktům vývozu v této skupině patří stroje a dopravní zařízení, které tvoří téměř 55 procent českého vývozu. Dále jsou to výrobky z kůže, dřeva, skla, porcelánu, keramiky, ale velkou část zaujímají také chemikálie, železo a ocel. Co se týče importu, nejvíce se k nám doveze strojů a přepravních zařízení, následují textilie a oděvy, kovové výrobky, ale také minerální paliva a mazadla. Dalším dováženým zbožím je nábytek, různé přístroje a chemikálie.²⁸ Zcela rozhodující pro český zahraniční obchod je spolupráce s Evropskou unií. Do zemí unie směřuje téměř 86 procent českého vývozu, a to zejména do Německa, na Slovensko, do Polska, ale také do Francie či Velké Británie. Mimo Evropskou unii vývozci spolupracují hlavně s Ruskem a Čínou. Na straně dovozů se Unie podílí 75 procenty. Mezi hlavní dovozce patří Německo, Slovensko, dále Polsko, Čína, Rusko.

²⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31102012-BP/EN/3-31102012-BP-EN.PDF
MARŠÁLEK, V. Svaz průmyslu a dopravy – vývoz [online]. [vid. 2011-09-07]. Dostupné z:
<http://www.spcr.cz/statistika/zo.htm>

4.4.1 Obchodní bilance zahraničního obchodu

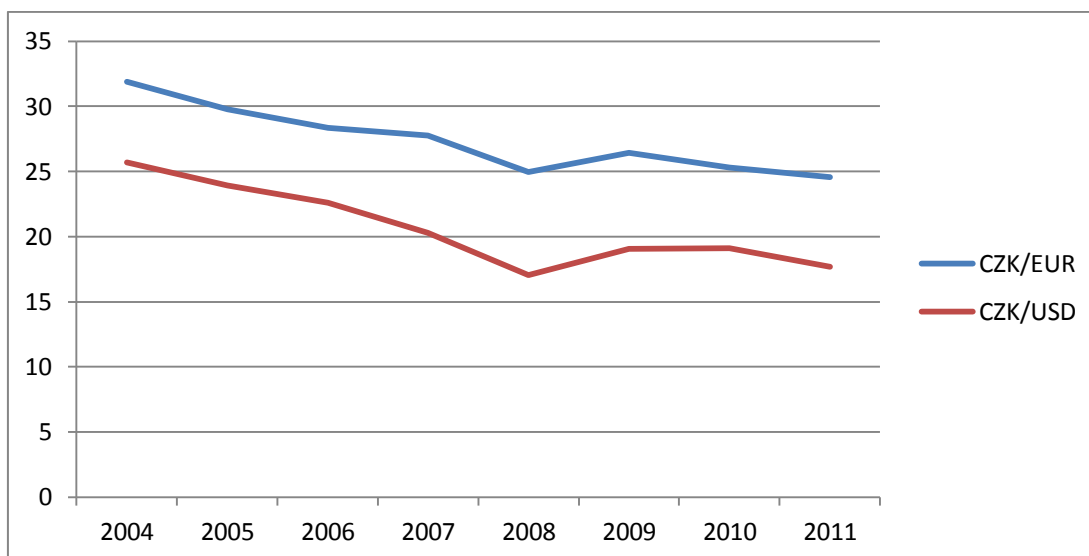
Obchodní bilance je součástí platební bilance, která zachycuje souhrnné mezinárodní finanční toky země za export a import zboží a služeb, příchozí a odchozí zahraniční investice a přesuny finančních prostředků. Platební bilance lze strukturovat na běžný účet, kapitálový účet a finanční účet. V rámci běžného účtu nalezneme saldo obchodní bilance zboží a služeb, které je významnou složkou HDP a je tedy nedílnou součástí klasifikace výkonnosti ekonomiky.

Tab. 8: Vývoj zahraničního obchodu v letech 2004 – 2011 (v mil. Kč)

Rok	Export	Import	Obchodní bilance
2004	1 722 657	1 749 395	-26 438
2005	1 868 586	1 829 962	38 624
2006	2 144 573	2 104 812	39 761
2007	2 479 234	2 391 319	87 915
2008	2 473 736	2 406 489	67 246
2009	2 136 623	1 989 036	149 587
2010	2 532 797	2 411 556	121 241
2011	2 869 302	2 677 850	191 452

Zdroj: ČSÚ, vlastní tvorba

Pro tento ukazatel je také velmi důležitý měnový kurz koruny k ostatním zahraničním měnám. Měnový kurz ovlivňuje cenu dováženého a vyváženého zboží a zároveň ovlivňuje HDP země a hospodářské výsledky firem, které obchodují se zahraničím. Měnový kurz má rovněž značný vliv na objemy zahraničního obchodu. Zahraniční obchod ČR je prováděn zejména v rámci Evropy, proto pro naši ekonomiku má zásadní význam měnový kurz koruny vůči euru.

Obr. 4: Vývoj měnového kurzu české koruny k euru a americkému dolaru

Zdroj: www.kurzy.cz, vlastní tvorba

Rok 2004 otevřel nové možnosti pro české podniky, které mohli zahájit obchodování s evropskými státy bez obchodních překážek. Od 2. čtvrtletí zaznamenal zahraniční obchod nejpriznivější výsledky za poslední desetiletí a deficitní saldo bylo nejnižší od vzniku České republiky. V porovnání s rokem 2003 vývoz vzrostl o 23,8 % a dovoz o 19,2 %, tyto meziroční tempa růstu byly nejvyšší od roku 1994. Vstup ČR do Evropské unie byl zcela jistě krok správným směrem pro ekonomiku, ale i obyvatelstvo naší země. Dle teritoriální struktury vzájemná výměna zboží nadprůměrně stoupla s novými členskými zeměmi EU, a to o 33 procent.²⁹

Dalším důležitým mezníkem v zahraničním obchodě byl následující rok 2005, kdy saldo obchodní bilance vstoupilo do černých čísel, a to i přes apreciaci české koruny. Meziroční růst vývozu byl zaznamenán ve výši 8.6 procentních bodů. Nejvíce se vyvážely automobily a stroje, naopak se zhoršil vývoz minerálních paliv, díky stále většímu zaměření se na průmysl.³⁰ Export byl také úspěšný z hlediska navázání obchodních vztahů se zeměmi, se kterými byla bilance dříve pasivní, jedná se například o obchod s Francií, Itálií, USA nebo Japonskem.

²⁹ Český statistický úřad, Vývoj zahraničního obchodu v roce 2004 [online]. [vid. 2005-01-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo040205analiza05.doc>

³⁰ ČTK, Zahraniční obchod byl v roce 2005 poprvé v historii v plusu [online]. [vid. 2006-02-03]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/76457-zahranicni-obchod-byl-loni-poprve-v-historii-v-plusu.html>

Postavení České republiky na světovém vývozu v roce 2006 posílilo. ČR jako jediná z nových členských států EU vykázala v tomto roce přebytek obchodní bilance. Český vývoz vzrostl o 14,8 % a dovoz dokonce o 15 % oproti předcházejícímu roku, ale obchodní bilance opět skončila v kladných hodnotách. Ve zbožové struktuře se zhoršila bilance zahraničního obchodu se všemi komoditami, vyjma strojů a dopravních prostředků, u kterých se přebytek obchodu výrazně navýšil. Naopak výrazný deficit v tomto roce vykázal dovoz u minerálních paliv, maziv a příbuzných materiálů. Německo je již řadu let náš nejvýznamnější obchodní partner, ale přesto v roce 2006 meziroční vývoz do této země vzrostl o dalších 8,1 % a na celkovém vývozu se podílelo 31,7 procenty.

V roce 2007 skončilo saldo obchodní bilance historicky nejvyšším přebytkem 87,9 mld. Kč a Česká republika se tak stala jednou z nejotevřenějších zemí Evropské unie. Pro přiblížení, hodnota vývozu na 1 obyvatele vzrostla ze 41 tisíc Kč v roce 1993 na 240 tisíc Kč. V meziročním srovnání vývoz vzrostl o 15 % a dovoz o 13,1 %. V komoditní skladbě opět posílil podíl strojů a dopravních prostředků na úkor průmyslového zboží a chemických výrobků.³¹

Poprvé v roce 2008 bilance vykázala meziroční pokles, což bylo způsobeno hlavně dramatickým snížením vývozu ve 4. čtvrtletí, tedy v období, kdy na světovém trhu vypukla hospodářská krize. Důvodem tohoto poklesu zahraničního obchodu bylo značné oslabení zahraniční poptávky, což mělo za následek pokles průmyslové produkce. Dalším aspektem, který nepříznivě působil na české exportéry, byla nadále posilující koruna vůči euru.

Zahraniční obchod v roce 2009 zaznamenal poprvé v historii České republiky obrovský propad. Saldo obchodní bilance sice vykázalo nejvyšší kladný zůstatek od roku 2005 a oproti roku 2008 se zdvojnásobilo, ale z hlediska obratu zahraničního obchodu se jednalo meziročně o pokles o téměř 16 procent. V porovnání s rokem 2008 byl vývoz nižší o 14,1 % a dovoz o 18,1 %. V komoditní struktuře došlo k navýšení přebytku s polotovary, materiály a průmyslovým zbožím a ke snížení naopak se stroji a dopravními prostředky. Výsledky objemů zahraničního obchodu ovlivnil zejména pokles všech oborů a odvětví průmyslové produkce, a to jak vlivem domácí, tak i zahraniční poptávky. Také česká měna

³¹ LUNGOVÁ, M. at al. Východiska z krize. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. s. 16-19. ISBN 978-80-7372-787-1

v roce 2009 začala oslabovat, tento jev naznačoval snížení ekonomické výkonnosti, ale zároveň byl výhodný pro české vývozce. Nejvíce nás ovlivnil pokles ekonomické výkonnosti Německa, které bylo a je nejvýznamnějším trhem pro české podniky a částečně předurčuje vývoj českého vývozu. Jediné, co v roce 2009 podpořilo český průmysl, bylo zavedení tzv. šrotovného v mnoha evropských zemích, což zvýšilo poptávku po českých dopravních prostředcích. Při porovnání meziročního poklesu vývozu s EU jako celkem, pokles se pohyboval přibližně na stejné úrovni jako u vývozu v ČR.³²

V roce 2010 zahraniční obchod opět pozitivně rostl. Vývoz v porovnání s rokem 2009 se zvýšil o 17,7 % a dovoz o 20,3 %, celkový obrat obchodu o 19 % a v absolutním vyjádření o 784 mld. Kč. Výsledky obchodní bilance ovlivnila především odvětví zpracovatelského průmyslu, a to díky oživení světové ekonomiky a následné rostoucí zahraniční poptávce, hlavně té německé. Německá ekonomika rostla meziročně o neuvěřitelných 3,6 procent a byl to její nejlepší výsledek od roku 1991. Na německý trh bylo orientováno celkem 31,6 procent z celkového českého vývozu.³³

Česká ekonomika zaznamenala v roce 2011 meziroční zpomalení a k růstu HDP napomohl pouze zahraniční obchod. V porovnání s rokem 2010 se obrat zahraničního obchodu zvýšil o 12,6 procent. Přebytek obchodní bilance 191 mld. Kč byl nejvyšší od roku 2005. V meziročním srovnání vývoz vzrostl o 13,7 procent a dovoz o 11,4 procent.³⁴ V posledních letech je zřejmá tendence orientace na Východ, jedná se zejména o Rusko, kam se zvýšil vývoz až o dvě pětiny, a také Čínu.

Rokem 2012 česká ekonomika vstoupila do další hospodářské recese, která bude dle prognóz ekonomiku doprovázet celý rok. Jediným tahounem by měly být opět čisté exporty, i když i jejich pokles se předpokládá. Také je předpoklad nejvyššího přebytku obchodní bilance v historii, ale zároveň na druhou stranu úroveň obratu zahraničního obchodu by se měla snížit, což je dáno nejen vysoce slábnoucí domácí poptávkou, ale i té zahraniční. Dalším znakem ekonomické neprosperity v tomto roce je deprecie koruny vůči zahraničním měnám.

³² Tamtéž s. 20.

³³ JENARÁLOVÁ, I. Zahraniční obchod v roce 2010 [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu [vid. 2011-06-11]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Zahranicni-obchod-v-roce-2010>

³⁴ LUNGOVÁ, M. at al. Východiska z krize. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. s. 21. ISBN 978-80-7372-787-1

4.5 Automobilový průmysl – tahoun české ekonomiky

Česká republika se v průběhu 90. let minulého století a také i v prvních letech 21. století prakticky stala montážní zemí, pokud jde o automobilový průmysl. Na dodávkách automobilových komponentů do zahraničí je závislá celá řada firem u nás. Mezi nejznámější firmy v tomto odvětví patří AGC Automotive Czech, Barum Continental, Denso Manufacturing Czech s.r.o., Brano, Magna Exteriors & Interiors, s.r.o., Faurecia, Lucas Varity, Bosch a další. Nejznámější česká automobilka je Škoda Auto sídlící v Mladé Boleslavi, dále se u nás vyrábí značky jako Hyundai v Nošovicích a ve společnosti TPC Automobile Toyota, Peugeot a Citroen v Kolíně.

Hospodářská krize odhalila zranitelnost a málo vyhovující strukturu české ekonomiky. Česká republika totiž v době krize doplácela a doplácí na to, že je závislá na pouze několika málo oborech. Jedná se především o automobilový průmysl, který tvoří přibližně jednu pětinu hrubého domácího produktu. Tuzemský autoprůmysl exportuje přes 78 procent své produkce a z toho 89 procent do zemí EU. Český automobilový průmysl zejména jeho export má zásadní vliv na obchodní bilanci, kterou již sedmým rokem dostal do kladných hodnot. V roce 2009 však postihla slábnoucí zahraniční poptávka nejvíce zakázky automobilového odvětví, to, které vykazovalo dříve největší dynamiku. V současné době automobilový průmysl, díky nadprůměrné vývozní orientaci, mzdám zaměstnanců a přidané hodnotě, je nejdůležitější z tahounů českého průmyslu a tím i celé ekonomiky.

Od poloviny roku 2008 postihly problémy s nízkou poptávkou nejvíce USA a západní Evropu. Americký Ford v září prodal o 34 procent, Chrysler o 33 procent méně automobilů. Třetí velká americká automobilka General Motors skončila relativně dobře s poklesem o 16 procent. Co se Evropy týče, německé BMW prodalo o 30 procent méně a ještě hůř dopadlo Porsche s poklesem 45 procent. V evropských zemích v roce 2008 prodaly automobilky 14,7 milionu nových osobních vozů, což bylo o 7,8 procenta méně než v roce 2007, kdy se v Evropě prodalo 15,96 milionu nových vozů.³⁵

³⁵ CHVOSTA, T. Konečně začne vládnout trh. *Ekonom*. Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.16, s. 22-24. ISSN 1213-7693.

4.5.1 Situace v automobilovém průmyslu v době krize

Čeští exportéři zaznamenali v rámci Evropské unie slábnoucí spotřebitelskou poptávku již od poloviny roku 2008. Jednalo se o pokles přibližně 15 procent. Zpočátku automobilky dokázaly zčásti kompenzovat výpadek exportních zakázek prodejem na domácím trhu. Například v září 2008, při propadech prodejů nových aut značky Škoda v Německu či ve Španělsku, vzrostl prodej osobních automobilů na českém trhu meziročně o 10 procent. Následně však automobilky i tak musely začít omezovat výrobu, která se v mnohem větší míře projevila právě u subdodavatelských firem jmenovaných výše. Další problém byl fakt, že management velkých firem byl krizí zaskočen. Firmy dál vyráběly automobily a součástky i přesto, že je nikdo nekupoval. Vytvořily si tak obrovské zásoby a posléze byly automobilky nuceny snížit výrobu výrazněji, než odpovídalo snížení poptávky. Proto automobilové společnosti působící u nás, ke konci roku 2008, propustily tisíce zaměstnanců.³⁶ Propouštění se v této době týkalo hlavně zahraničních pracovníků najatých personálními agenturami. Jednalo se hlavně o Poláky, Slováky a Vietnamce, kteří měli s automobily uzavřenou pracovní smlouvu na krátkou dobu. Škoda Auto dokonce zkrátila pracovní týden. Také kurz koruny v posledním čtvrtletí roku 2008 „nehrál exportérům moc do karet“. Koruna v této době posílila na 24 korun za euro, čímž situaci ještě více zhoršovala. Čeští exportéři byli opravdu v tíživé situaci. České i zahraniční automobilky hledaly různé způsoby, jak zvýšit prodej. Díky nízké poptávce, tak musely snižovat cenu, aby alespoň část populace přinutily ke koupi nového vozu. Zaměřily se také na zvýšení produktivity práce a snižování výrobních nákladů všemi možnými směry. Tím na české exportéry, kteří vyváželi různé komponenty pro výrobu aut, byl vyvíjen tlak na další snížení cen. Nejenže automobilové společnosti snižovaly prodejní ceny, ale jednotlivé státy se snažily podpořit svůj průmysl poskytováním tzv. šrotovného.

Podpůrné opatření tzv. šrotovné představovalo příspěvek od státu při pořízení nového vozu a sešrotování starého. V průběhu roku 2009 bylo šrotovné zavedeno ve 14 z 27 států EU, a to v Německu, Francii, Itálii, Lucembursku, Nizozemsku, Portugalsku, Rakousku, Rumunsku, Španělsku a Slovensku a dalších. Česká vláda toto opatření také chystala, ale ne zdaleka v takovém rozsahu jako například v Německu. Čeští občané se tohoto opatření

³⁶ ŠKODOVÁ, L. Automobilový průmysl má nejistou budoucnost [online]. [vid.2008-12-15]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/automobilovy-prumysl-budoucnost-nejista/>

stejně nedočkali. Mělo se jednat o příspěvek 30 000 korun za vyřazení deset let a více starého vozu. Částečně i kvůli čekání lidí na šrotovací prémii za vyřazení starého auta, klesl v roce 2009 prodej aut v Česku o 14 procent. Naopak vláda v Německu vyčlenila na šrotovné ze státního rozpočtu celkem 5 milionů eur ve výši 2 500 eur pro jednotlivce, což bylo přibližně 65 000 korun. Jednalo se tak o nejvyšší poskytovanou šrotovací prémii ze zemí Evropské unie. V Německu se začala premie vyplácet v únoru 2009 a prodej nových automobilů se tam do konce měsíce července zvýšil o 26,6 procent. V Německu, jako v jediné z mála zemí, se šrotovné neminulo účinkem.³⁷ Průměrná pořizovací cena automobilu v Německu se pohybovala okolo 11 000 eur, z čehož vyplývá, že Němci si kupovali spíše malé, úsporné vozy. Mezi takové se řadí česká Škoda Fabia a Roomster, jejichž výroba se v období šrotovného vrátila k pětidennímu pracovnímu týdnu. Výroba Fabie se zvýšila o 60 procent. Od počátku roku 2009 do září se v Německu prodalo 84 129 kusů Fabií a v září se dokonce stala v Německu nejprodávanějším modelem v kategorii malých vozů. Tento vzestup byl způsoben zcela jistě také tím, že německé zastoupení české automobilky, při uplatnění nároku na státní prémii, poskytovalo navíc dodatečný bonus, tzv. Bye Bye Bonus za odhlášení starého auta až ve výši 1785 eur asi 51 000 korun. Škoda Fabia, která stála podle základního ceníku 10 280 eur, tak přišla kupujícího při využití všech výhod na 5 770 eur přibližně 165 000 korun. Tato skutečnost určitě pomohla k tomu, že oproti prvním devíti měsícům roku 2008 prodala v roce 2009 Škoda Auto na největším evropském trhu o 61,6 procenta automobilů více. Naopak nevýhodné bylo šrotovné pro české dovozce ojetých aut. Zavedením premie totiž výrazně klesla nabídka vozů a automobily kolem stáří deseti let v dobrém stavu z trhu mizely, z důvodu nutnosti sešrotování.

³⁷ ČTK. Peníze na šrotovné mohou být v Německu vyčerpány během tří týdnů [online]. [vid.2009-09-17]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/176559-penize-na-srotovne-mohou-byt-v-nemecku-vycerpany-behem-tri-tydnu.html>

Tab. 9: Výroba osobních automobilů v ČR v roce 2009 (v ks)

Výrobce	Výroba	Prodej ČR	Export
Škoda Auto	519 910	56 504	627 722
TPCA Czech	332 489	858	331631
Hyundai	118 000	3336	114664
Kaipan	11	11	0
Celkem	970 410	60 709	1 074 017

Zdroj: Auto News

V roce 2009 bylo vyrobeno 970 410 kusů osobních automobilů, což představovalo o 3,1 procent vzestup oproti stejnému období v roce 2008, ale co se týče tržeb z prodeje, došlo k poklesu téměř o 15 procent. Z tabulky vyplývá, že největším domácím výrobcem byla jednoznačně Škoda Auto s 519 910 vyrobenými vozy. Ta však zaznamenala značný pokles oproti minulému roku, protože v roce 2008 vyrobila téměř 604 981 aut. Díky šrotovací prémii v Německu se podařilo největšímu domácímu výrobcovi vyprázdnit sklady. Škoda Auto exportovala výrazně větší počet aut 627 722 kusů, než ve sledovaném období vyrobila. Tří procentní vzestup výroby v roce 2009 oproti předešlému roku značně zkresloval také vstup automobilky Hyundai na český trh. Hyundai v podstatě nahradil propady Škody Auto v prvním čtvrtletí roku 2009. Také registrace nových vozů v Čechách klesla.³⁸ Tento pokles nebyl drastický z důvodu poskytování různých slev od výrobců a prodejců. Když se nad problematikou šrotovného člověk zamyslí, jedná se vlastně o zvýhodňování určité oblasti hospodářství, v naší republice jistě dost podstatné, na úkor jiné oblasti. Možná česká vláda rozhodla správně o nezavedení šrotovného, protože část populace by se kvůli nezávratné částce 30 000 korun zadlužila. Česká republika sice očividně „těžila“ ze šrotovného z okolních států a bylo by vhodné se nějakým způsobem angažovat, ale šrotovné s takto malým příspěvkem není vhodný nástroj. Další nevýhodou šrotovného bylo jeho krátkodobé působení na podporu poptávky. Po vyčerpání prostředků by se opět poptávka rapidně, a to ještě více, snížila. Mnoho lidí by se zadlužilo a následovalo by snížení jejich měsíčního disponibilního příjmu a omezení nákupů. Snížení prodejnosti by poté zaznamenaly ostatní obory průmyslu a jiná odvětví hospodářství, jako například prodej nového nábytku, elektroniky, ale i třeba autoservisy.

³⁸ LÁNÍK, O. Výroba aut v ČR klesla [online]. [vid.2010-10-26]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/vyroba-aut-v-cr-ledna-zari-2009-klesla-o-4-5-3498>

V roce 2010 se situace v automobilovém průmyslu opětovně zlepšila. Tuzemská výroba automobilů vzrostla o 9,4 procentních bodů na 1 074 tisíc aut. Domácí prodej stoupl o 4,4 procent a export dokonce o 11,2 procenta. Růst produkce automobilů pozitivně ovlivnili i dodavatelé vyrábějící díly, součástky a příslušenství pro vozidla. Tito dodavatelé se svou produkcí a exportem podílejí na českém autoprámyslu necelými 50 procenty.³⁹

Automobilový průmysl v roce 2011 opět potvrdil svoji pozici a konkurenceschopnost, a to nejen na evropském trhu. Bylo vyrobeno 1 221 tisíc vozidel a meziročně produkce stoupla o 11,5 procent. Růst byl zaznamenán v automobilkách Škoda Auto a Hyundai v Nošovicích, pokles naopak v TPCA.

Podle předběžných předpokladů výroba vozidel v ČR v roce 2012 mírně klesne na úroveň 1 187 tisíc aut. Není potíž v kapacitních možnostech firem, ale problém je opět zahraniční poptávka. V Evropské unii jako celku se snížil prodej vozidel například v září o 11 a v říjnu o 5 procent. V říjnu to již byl dvanáctý měsíc, znamenající pokles prodeje vozidel v Evropě. V září byl dokonce zaznamenán v Evropě nejnižší prodej vozidel za uplynulé dva roky. Výroba značně poklesla v TPCA a mírný útlum uvedla i Škoda Auto, zato vynikajících výsledků dosahuje nošovický Hyundai.

4.5.2 Trendy v automobilovém průmyslu

Firmy se v současné době snaží o štíhlé procesy s cílem minimalizovat náklady na skladové zásoby a zvyšovat produktivitu a kvalitu produktů. Automobilky přechází na zásobování just in time. Jednoznačně nevýhodný je tento způsob zásobování pro české exportéry autodílů. Ti dodávají své výrobky do zahraničí a musí vyhovět svým odběratelům, kteří se snaží zkvalitňovat své služby. Také nabídka jednotlivých automobilek se mění. Automobil přestává být symbolem společenského postavení. Tento fakt s sebou nese odklon od velkých vozů se silnými motory. Jednotlivé automobilové společnosti se zaměřují ve svých výzkumných střediscích na vývoj úsporných vozů. Nabídka každého z koncernů bude obsahovat i malé a velmi úsporné vozy vhodné zejména

³⁹ BARTOŠ, M. Výroba vozidel v ČR v roce 2010 [online]. [vid.2011-01-20]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/vyroba-vozidel-v-cr-roce-2010-poprve-milionem-53983>

pro pohyb ve městě. Tento trend se nevyhne ani dodavatelům jednotlivých komponentů. Musí snižovat váhu svých autodílů. Platí totiž, čím lehčí auto, tím nižší spotřeba. Vůz budoucnosti má být totiž úsporný ve spotřebě a šetrný k životnímu prostředí. Dalším důležitým faktorem je důraz na komfort a bezpečnost.⁴⁰ Nyní se automobilky zaměřily především na vývoj a výrobu elektromotorů, většina z nich již představila model na elektrický pohon. Problém zůstává maximálním dojezdu elektromobilu, který se pohybuje okolo 100 kilometrů, dále také nedostatek dobíjecích stanic a za třetí vysoká pořizovací cena. Ta je však poté kompenzována nízkými náklady na provoz, neboť pro auta s elektromobilem jsou poloviční oproti provozu na palivo. Jsou populární také ekologická auta na hybridní pohon. Jedná se o kombinaci klasického motoru s elektromotorem.

4.5.3 Škoda Auto a recese

Automobilka Škoda Auto je pro ekonomiku České republiky velice významná. Nejenže je jedničkou mezi firmami, ale díky jejím tržbám tvoří nemalé procento hrubého domácího produktu České republiky. Zároveň je také největší exportující společností a největší zaměstnavatel v ČR. Avšak Škoda Auto se v roce 1991 stala součástí německého koncernu, který se stal v roce 2007 jejím jediným vlastníkem.

Ve spojení Škoda Auto se každému jistě vybaví město Mladá Boleslav, kde závod zaujímá svou rozlohou asi třetinu plochy města. Dále jsou vozy Škoda vyráběny v pobočných závodech ve Vrchlabí a Kvasínách. Škoda Auto nevlastní výrobní závody pouze v ČR, ale také v zahraničí, a to v Indii, Číně, Rusku a nově na Slovensku a montážní továrny v Ukrajině, Bosně a Hercegovině a Kazachstánu. V těchto pobočkách jsou kompletovány rozložené vozy z dílů a komponentů dovezených z České republiky. Autodíly jsou baleny do tzv. montážních setů a do zahraničních závodů jsou přepravovány v kontejnerech a vlakových soupravách.⁴¹

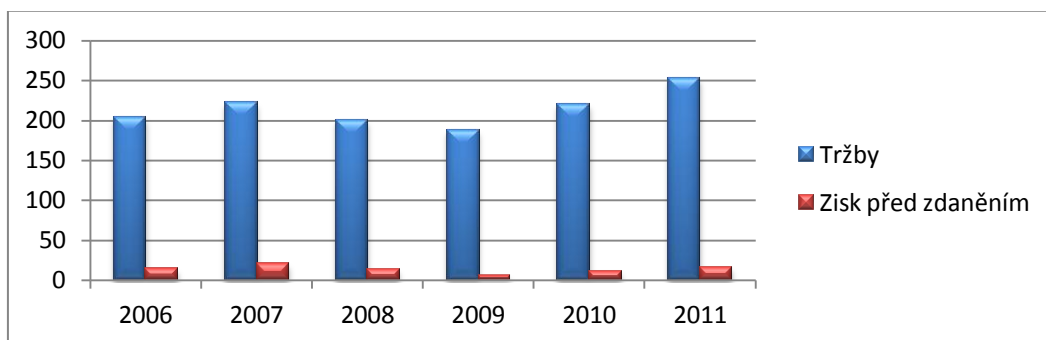
⁴⁰ HORVÁT, P. Automobilky na křižovatce. *Ekonom.* Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.6, s. 45-47. ISSN 1213-7693.

⁴¹ ŠKODA AUTO a.s. Výrobní závody [online]. [vid.2011-01-20]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/production-plants/Pages/production-plants.aspx>

Tab. 10: Škoda Auto – počet prodaných vozidel v letech 2006 – 2011

Značka/Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Prodej	549 667	630 032	674 530	684 226	762 600	879 200

Zdroj: www.auto.cz

Obr. 5: Škoda Auto – vývoj tržeb a zisku (v mld. Kč)

Zdroj: www.autoweek.cz, vlastní tvorba

V roce 2008 se české automobilce mimořádně dařilo. Celkové prodeje vzrostly oproti roku 2007 o 7,1 procent, jednalo se tedy o nárůst 44 498 vozů na 674 530 prodaných vozů. Mladoboleslavská automobilka tak dosáhla v prodeji svého rekordu. Na pozadí finanční krize od druhé poloviny roku 2008 je to pozoruhodný výsledek. Prodeje společnosti rostly především díky trhům Číny, východní a západní Evropy. Například v Číně Škoda posílila svou pozici o 117 procent, v Rusku o 84 procent. Krize se naší automobilce v roce 2008, ale také nevyhnula. Poslední čtvrtletí roku znamenalo pro automobilku pokles poptávky v západní Evropě, a to i přes výrazné snížení cen až do výše sto tisíc korun. Tyto poklesy cen se promítly v hospodářských výsledcích Škody. Obrat v roce 2008 představoval 200,2 mld. Kč a zisk před zdaněním 13,6 mld. Kč. V hodnotě zisku se tak jednalo o snížení oproti roku 2007 o 31,2 procentních bodů. Také na zaměstnanosti se krize v automobilce podepsala, do konce roku Škoda Auto propustila 1500 pracovníků zaměstnaných prostřednictvím pracovních agentur. Poprvé byla Škoda nucena zastavit na sedm dní výrobu v říjnu 2008 a poté opětovně na čtrnáct dní v prosinci a nakonec stejně tak pokračovala i v lednu 2009.⁴²

⁴² RYBECKÝ, V. Hospodářské výsledky Škody Auto [online]. [vid.2011-03-10]. Dostupné z: http://www.autoweek.cz/cs-statistiky-hospodarske_vysledky_spolecnosti_skoda_auto_za_rok_2010-1110

Škoda plánovala kvůli hospodářské krizi omezení výroby od ledna do června 2009 na čtyři pracovní dny s tím, že se výroba zastaví vždy v pátek a zaměstnanci budou pobírat za tento den 75 procent mzdy. Od ledna tento čtyřdenní pracovní týden Škoda skutečně zavedla a propustila další 2 000 agenturních zaměstnanců. Od března automobilku velice podpořilo zavedení šrotovného v Německu a ostatních státech Evropy. Následně Škoda opět navrátila plný pětidenní provoz. Poptávka po vozech Škoda Auto v Německu raketově stoupla a kvůli zpožděním s vyřizováním objednávek nakonec zavedla i pracovní soboty s výhodným příplatkem pro pracovníky. Zaměstnala opět jeden tisíc smluvních zaměstnanců. Během března bylo druhé nejprodávanější auto v Německu Škoda Fábria s 9 190 prodanými kusy. Přesto automobilka za první pololetí prodala 329 641 vozů, což je o 10 procent méně než v roce 2008. Tento pokles způsobilo hlavně snížení prodeje o 17,7 procent v prvním čtvrtletí. Přibližně od konce září, kdy bylo v Německu ukončeno šrotovné, měla Škoda obavy o další zakázka, které se opravdu raketově snížily. Výrobu vozů Fabia a Roomster se Škoda od října rozhodla snížit z 1200 na 1 000 vozů denně. Při meziročním srovnání klesl Škodě Auto za rok 2009 zisk o 56 procent a dosáhl pouhých 5,9 miliard korun. Důvodem byly hlavně minimalizované ceny a prodejnost malých vozů s nízkou ziskovostí. Za rok 2009 Škoda Auto i přes velmi obtížné podmínky dodala svým zákazníkům 684 226 vozů. Za tímto pozitivním výsledkem dodávek stojí hlavně silný růst automobilového trhu v Číně a prodejní rekord na německém trhu, na kterém Škoda prodala díky státní podpoře v podobě „šrotovného“ 162 328 vozů. Škoda Auto zůstala i v roce 2009 největším exportérem naší země.

Škoda Auto opět v roce 2010 dosáhla nejlepšího výsledku ve své historii s 762 600 kusy prodaných vozů a překonala tak poprvé hranici tři čtvrtě milionu prodaných vozidel. I obrát překročil hranici 220 mld. Kč, ale nebyl zdolán rekord z roku 2007 s obrátem ve výši 222 mld. Kč. Jak můžeme vidět z Obr. 5., i zisk se automobilce zvýšil, meziročně o 90 procent na 11,3 mld. Kč. Z těchto čísel je očividné překonání hospodářské krize a pokračování v prorůstovém trendu. Firma se v tomto roce maximálně soustředila na trhy Číny, Indie a Ruska, kde zavedla kompletní výrobu svých vozů. Tyto země nesou pro Škodu Auto obrovský potenciál, protože za jediný rok se ve všech těchto zemích zvýšila prodejnost minimálně o 35 procent.⁴³ V dalších letech plánuje svůj obzor ještě rozšířit

⁴³ ŠKODA AUTO a.s. Výroční zpráva 2010 [online]. Dostupné z: <http://new.skoda->

o trhy Turecka a Středního Východu. V tomto roce získala automobilka v mnoha zemích řadu ocenění za představení nového SUV modelu Škoda Yeti.

V roce 2011 obrat Škody překročil magickou hranici 222 mld. Kč z roku 2007 na úroveň 252,6 mld. Kč a zisk vzrostl o neuvěřitelných 57 % na 17,8 mld. Kč. K dobrým finančním výsledkům na straně příjmů přispěly nejen zvýšené prodeje, ale také inovovaná modelová nabídka. Na straně výdajů se jednalo o pokročilejší optimalizaci nákladů.⁴⁴ V tomto roce byly světu představeny nové modely, jako sedan Škoda Rapid a městský model Škoda Citigo. Do budoucna Škoda Auto plánuje každý rok uvést na trh dva nové modely. Škoda nadále upevnila pozici na zahraničních trzích, například v Indii se meziročně zvýšily prodeje o 50 procent na 30 005 vozidel. Stejně dynamicky se rozvíjely trhy v Číně, Rusku či Německu.

Ke konci roku 2012 bude česká ekonomika již pátým měsícem v recesi, která má neblahý vliv na český průmysl. Tento pokles částečně zasáhl i Škodu Auto, které se ve třetím čtvrtletí snížil o čtvrtinu zisk a česká výroba tak meziročně poklesla o 17 %. Firma původně měla v úmyslu pro letošní rok v Mladé Boleslavi o třetinu rozšířit výrobu, ale po tomto zjištění od plánu ustoupila. Pro rok 2012 se automobilka chtěla pokusit překonat hranici milion vyrobených vozů. Do konce prvního pololetí roku 2012 vypadalo vše dle plánu, ale ve třetím čtvrtletí se výroba zpomalila a ke konci třetího čtvrtletí bylo vyrobeno 717 tisíc vozů. Česká republika již delší dobu není pro Škodu Auto nejvýznamnějším odbytištěm. Tímto trhem je již po dlouhá léta stále Německo, kde je prodáno nejvíce vozů.⁴⁵ Přes tuto skutečnost se automobilka orientuje na asijské trhy, kde již má vybudovanou svoji pozici. Automobilka má také velké plány do budoucna, do roku 2018 chce ročně prodávat 1,5 milionů vozidel.⁴⁶ V současné době ve Škodě pracuje celosvětově přes 26 500 zaměstnanců a pouze v tuzemsku 23 558 zaměstnanců. Tím se řadí mezi největší zaměstnavatele v ČR. Škoda Auto má také nezastupitelnou roli pro ekonomiku

auto.com/kariera/SiteCollectionDocuments/vyrocní%20zpravy/skoda-auto-annual-report-2010.pdf
⁴⁴ ČTK. Rekordní rok automobilky Škoda Auto [online]. [vid.2012-03-21]. Dostupné z:

<http://auto.aktualne.centrum.cz/novinky-a-recenze/clanek.phtml?id=738064>

⁴⁵ ŠITNER, R. Škodu Auto dohnaly evropské problémy [online]. [vid.2012-10-24]. Dostupné z:

<http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-evropa/c1-58092950-skodu-auto-dohnaly-evropske-problemy-firme-klesl-provozni-zisk-o-ctvrtinu>

⁴⁶ MEDIAFAX. Škoda Auto prodala rekordní počet aut [online]. [vid.2012-01-05]. Dostupné z:

<http://www.patria.cz/zpravodajstvi/1982391/skoda-auto-loni-prodala-rekordnich-875-tisic-aut-do-roku-2018-chce-15-milionu.html>

ČR, její export tvoří 7 % celkového vývozu ČR. Jediná nevýhoda pro ČR je odliv vytvořeného zisku firmy ze země ve formě dividend, místo reinvestice těchto finančních prostředků v zemi výroby. I přes tento fakt je však Škoda Auto velmi významnou společností pro ČR.

5 Vliv krize na podnikatelské prostředí v ČR

Po transformaci z centrálně řízeného ekonomického systému na tržní vzrostl v ČR význam soukromého podnikání. Tvorba podnikatelského prostředí byla nutná pro ekonomiku jako celek, nezastupitelnou funkci však měla v otázce zaměstnanosti, ale také v rozvoji obcí a měst. Jednalo a jedná se především o malé a střední podniky, které jsou zároveň nejvíce citlivé na změny v podnikatelském prostředí, protože jsou charakteristické svým slabým finančním zázemím. Ekonomika 21. století je typická svou nepředvídatelností a neustálými změnami, na což nejsou mnohdy tyto podniky schopné reagovat.

První změna přišla se vstupem do Evropské unie, kdy firmy mohly využít výhodu volného obchodu se zahraničím, ale zároveň se musely připravit na zahraniční konkurenci z dovozů. Druhá zkouška nastala v roce 2008, kdy k nám dorazila hospodářská krize. V této době se na straně jedné snižovala poptávka, jak po domácí tak i zahraniční produkci, na straně druhé se zostřovalo konkurenční prostředí. Pro mnoho podniků se tato skutečnost stala osudnou a naopak některé malé firmy využily příležitostí na trhu, které se jim nabízely a získaly konkurenční výhodu. Malé firmy jsou totiž oproti těm větším pružnější a dokážou rychleji reagovat na vnější prostředí, díky jejich jednoduché organizační struktuře.

5.1 Charakteristika vnějšího prostředí v krizovém období

Mezi prvky vnějšího prostředí řadíme:

- vývoj makroekonomických ukazatelů, které jsou již popsány výše,
- státní aparát,
- finanční sektor,
- konkurenční prostředí, která je v současné době silné,
- a další jako dodavatelé, vývoj technologií, přírodní prostředí atd.

5.1.1 Vliv veřejné správy na podnikatelské prostředí

Na podnikatelské či firemní prostředí má také značný vliv státní správa, jejím cílem je rozvoj a podpora vhodného podnikatelského prostředí. V současné době se jedná především o snižování administrativy spojené se zakládáním podniků, která je i přesto velmi složitá a zdlouhavá. Z toho důvodu na trhu působí firmy, od kterých si investor může koupit již existující firmu. Stát se snaží poskytovat společnostem přímé investice, které ale zcela jistě nedosahují potřebné výše. Státem jsou také zřizovány instituce pro podporu podnikání v ČR, jedná se o CzechInvest, CzechTrade či Českou exportní banku. Tyto instituce poskytují především informační či vzdělávací pomoc o domácím a zahraničním prostředí. Zajišťují však i finanční pomoc pro podnikatelské záměry, které jsou zaměřeny na rozvoj regionů v ČR. Na tyto projekty je možno využít financování z prostředků strukturálních fondů EU. Česká exportní banka také částečně finančně podporuje nové začínající exportéry nebo vývozce expandující na nové zahraniční trhy.

Stát postupně zredukoval společnostem a podnikatelům jejich daňové zatížení, které je nyní na úrovni 19 % a pro rok 2013 není plánována její žádná další redukce z důvodu schodkové bilance státního rozpočtu. Složitost pro podnikatele představuje český daňový systém a s ním související vysoké náklady na zpracování. Značně finančně podnikatele zatěžuje odvody pojištění za zaměstnance, které činí 34 procent z vyměřovacího základu. Právníkové osoby musí odvádět zdravotní pojištění za zaměstnance ve výši 9 procent a sociální pojištění ve výši 25 procent.

5.1.2 Bankovní sektor v období hospodářského poklesu

Finanční sektor byl hlavní příčinou světového ekonomického propadu, a to hlavně kvůli spekulativním obchodům a pádům některých bank. Česká bankovní sféra přímo zasažena nebyla, ale stalo se tak prostřednictvím zahraničních centrál, které zaštiťují české finanční domy. České bankovní instituce na základě svých zahraničních „matek“ zpřísnily podmínky pro získání úvěru, a to jak pro firmy, tak pro domácnosti. Tento krok bank byl pro mnoho podniků osudový, protože jednou z charakteristik podnikání v nefinanční sféře je potřeba pro své podnikatelské záměry využít financování z cizích zdrojů. Tento fakt v krizovém období byl jednou z příčin snižování investic a poptávky. Česká centrální

banka se snažila zachránit tento stav poklesem diskontní sazby, na základě které by se bankovní úrokové míry měly nepřímo vyvíjet stejným směrem. Obchodní banky tak podle očekávání neučinily a úrokové sazby stagnovaly na podobné úrovni. Na základě těchto skutečností lze konstatovat, že finanční instituce pomocí své měnové politiky pro kvalitní podnikové prostředí zrovna nepřispívají.⁴⁷

5.2 Založené právnické a fyzické osoby podnikající

Z hlediska nově vznikajících podnikatelských subjektů se mohlo, podle údajů v tabulce, v letech 2008 - 2009 ekonomické prostředí jevit jako zdravé a prosperující. Důvodem byl zpočátku malý vliv hospodářské krize v této sféře. Příčinou stagnace počtu vznikajících společností byl přechod mnoha podnikatelů k bezpečnější právní formě podnikání, a to společnosti s ručením omezeným a dále také vznik nových projektů nastartovaných právě krizí.⁴⁸

Až v roce 2010 postihla ČR krize v počtu nově vznikajících firem, od této doby jejich počet stále klesá. V roce 2011 bylo založeno 22 333 firem, což je nejméně za posledních pět let. Na druhou stranu celkový počet kapitálových společností se stále zvyšuje. V roce 2011 působilo na území ČR o 5,1 % podniků více než roce 2010, což v absolutním vyjádření znamená růst z 340 471 na 357 987 společností. Jedná se tak zcela jistě o pozitivní jev, zároveň se však trend čistého přírůstku obchodních společností dlouhodobě snižuje.⁴⁹ Je nutno podotknout, že přibližně 20 % registrovaných a vedených společností v obchodním rejstříku již nevyvíjí žádnou podnikatelskou činnost, jedná se tedy o tzv. mrtvé subjekty, které pouze nikdo nezrušil.

⁴⁷ HOLMAN, R. Český finanční sektor zůstává stabilní [online]. [vid.2010-05-20]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/cl_10_100520b.html

⁴⁸ ŠVIHLÍKOVÁ, K. Finanční krize neměla vliv na počet nově vzniklých firem [online]. [vid.2010-02-20]. Dostupné z: <http://www.nasepenize.cz/financni-krize-nemela-v-roce-2009-vliv-na-pocet-nove-vzniklych-firem-6298>

⁴⁹ ŠTĚPÁNOVÁ, P. Rok 2011 byl krizový pro vznik nových firem [online]. [vid.2011-01-17]. Dostupné z: <http://www.cekia.cz/cz/tiskove-zpravy/315-tz120116>

Tab. 11: Počty nově založených podnikatelských subjektů v letech 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
PO celkem	25 030	26 046	25 837	23 634	22 333
a.s.	3 967	1 703	1 522	1 174	1 159
s.r.o.	21 063	24 343	24 315	22 460	21 174
OSVČ	21 582	39 871	50 120	58 657	76 109

Zdroj: www.cekia.cz, vlastní tvorba

Z tabulky je zřejmá skutečnost, která byla popsána výše a zatím ani v roce 2012 se „neblýská na lepší časy“. Za 1. pololetí roku 2012 bylo založeno 11 421 nových firem. Pokud tento údaj srovnáme se stejným obdobím roku 2011, kdy vzniklo 12 205 společností, je to méně o 6 procent. Je třeba si také uvědomit, že každoročně z celkově založených nových firem tvoří přibližně 10 procent předzaložené tzv. ready-made společnosti, díky nimž se investor vyhne náročným administrativním a legislativním průtahům. Klient si od takto specializovaných subjektů koupí již založenou existující firmu a bez zbytečných prodlev může začít podnikat.

K hlavním brzdícím silám zakládání nových podnikatelských aktivit nepatří pouze bobtnající dluhová krize v Evropě, ale také ekonomický propad v ČR, utažené úvěrové kohoutky, nestabilní legislativní a daňové prostředí, nepřívětivá platební morálka firem a restriktivní úsporná opatření vlády, jak k občanům, tak i k podnikatelským subjektům.

Z tabulky 11 je očividný trend stále zvyšujícího se poměru zakládání s. r. o. vůči a .s. Důvod je zřejmý, je to dáno kapitálovou náročností, která je nutná pro založení jednotlivých typů obchodních společností. Dalším aspektem je také mnohem větší administrativní náročnost. Akciová společnost jako forma podnikání je momentálně na ústupu, také kvůli vhodnosti pro organizačně větší podniky, které kvůli nepříznivé ekonomické situace nemají tendenci vznikat.

V posledním řádku Tab. 11 je uveden vývoj počtu nových registrací fyzických osob do živnostenského rejstříku. Z vývoje, i přes neutěšenou hospodářskou situaci, lze vidět každoroční rostoucí zájem o živnostenská oprávnění. Důvodem je špatná ekonomická situace občanů, kteří se po dlouhodobém hledání zaměstnání rozhodli postavit na vlastní

nohy.⁵⁰ Další příčina růstu osob samostatně výdělečně činných je tzv. švarcsystém. Tento systém lze charakterizovat jako zastřený zaměstnanecký vztah, který je z právního hlediska nelegální, ale zároveň také špatně prokazatelný. V tomto systému firmy evidují své zaměstnance jako dodavatele, ale přesto je zde zachován vztah nadřízenosti – podřízenosti. Velkou výhodou pro podniky, které tento systém využívají, je nenutnost odvádět sociální a zdravotní pojištění za zaměstnance a celkově nulové náklady za zpracování mzdového účetnictví.⁵¹

5.3 Úpadky českých firem v krizovém období

5.3.1 Charakteristika insolvence

Insolvenční zákon rozeznává dva druhy úpadku, a to buď platební neschopnost, nebo předlužení. Firma v insolvenci neboli platební neschopnosti, musí mít dle zákona alespoň dva věřitele a peněžité závazky alespoň 30 dnů po době splatnosti, kdy je není schopna splatit. Předlužení je situace, kdy má dlužník více věřitelů a souhrn závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Poté, pokud firma nedokáže, že je schopna splatit své závazky, přechází do konkurzu a rozprodáním jejího majetku jsou částečně uspokojeny pohledávky věřitelů. U větších podniků je možné řešit úpadek také reorganizací, jejím cílem je revitalizace dlužnickovy firmy.

Bankroty mají jednu nepříjemnou vlastnost, kterou je tzv. dominový efekt. Pokud podnikatelský subjekt není schopen splácet svému věřiteli, je velmi pravděpodobné, že do finanční tísně se dostane i věřitel. Jedná se tedy o druhotnou platební neschopnost. Právě ta je současně jednou z hlavních příčin napjaté finanční situace mnoha firem. K tomuto stavu ještě značně přispívá zdráhavý postoj finančních institucí poskytovat úvěry. Přitom hospodařit s cizími zdroji je pro podnikání nezbytné. Pro bližší nastínění situace: banka podniku neposkytne požadovaný úvěr, ten nezaplatí dodavateli, a tím dojde k postupnému přelévání. Podniky také v krizovém období trpí nedostatečným množstvím jak domácích, tak zahraničních zakázek.⁵²

⁵⁰ KUČEROVÁ, D. Počty OSVČ se zvyšují [online]. [vid.2010-10-30]. Dostupné z:

<http://www.podnikatel.cz/clanky/pocty-osvc-se-zvysuji-o-jake-zivnosti-je-zajem/>

⁵¹ HRUŠOVÁ, M. Živnostníků je v ČR zhruba 40 % [online]. [vid.2012-12-27]. Dostupné z:

<http://www.investujeme.cz/zivnostniku-je-v-cr-zhruba-40-snizi-jejich-pocet-vyssi-pokuty-za-svarcsystem/>

⁵² PŘÍKRYL, D. Bankrotové domino. *Ekonom* Praha:Economia, 2009, roč. 12, č.4, s. 16-21. ISSN 1213-7693.

5.3.2 Vývoj výrobních a investičních zakázek

Zahraniční zakázky jsou pro existenci českých výrobních podniků stěžejní a do poloviny roku 2008 pro ně byla vysoká zahraniční poptávka téměř samozřejmostí. Tento pocit jistoty byl narušen od poloviny roku 2008, kdy počty zahraničních zakázek postupně klesaly. V roce 2009, dle provedeného průzkumu pro zjištění stavu zakázek v různých výrobních podnicích, se celých 83 % podniků nechalo slyšet o zhoršení situace a jen u 17 % firem se situace zlepšila. Z podniků, kterým poklesla výroba, jich 30 % uvádí, že od počátku roku je postihlo snížení zakázek do 20 procent, nejpočetnější 33 procentní skupina firem uvádí pokles zakázek o 40 procent, 15 procentům podniků ubyly zakázky až o 60 procent a zbylým 5 procentům poklesly zakázky dokonce o neuvěřitelných 80 procent. Mezi obory, které byly zasaženy nejvíce, patří kromě automobilového průmyslu také sklářství, chemický a ocelářský průmysl a částečně už v této době stavebnictví.⁵³ V dalších letech se situace výrobních podniků poměrně stabilizovala.

Naopak více, oproti roku 2009, bylo zasaženo stavitelství, které tvoří přibližně 6,5 procent hrubého domácího produktu a zaměstnává 9 procent aktivního obyvatelstva. Redukci stavebních zakázek odrážel předchozí ekonomický pokles, na který v omezení výdajů reagovaly domácnosti, firmy, ale také stát. Všechny tři tyto důležité složky pro tvorbu HDP se v nejistém ekonomickém prostředí nepouštěly do větších investičních projektů, což zajisté značně ovlivnilo stavební firmy. Již v roce 2009 se hodnota investičních projektů snížila o 5 procent. V roce 2010, vzhledem k roku 2009, o dalších 8,7 procenta, z toho pozemní stavitelství o 11,6 procenta a inženýrské stavitelství o 4,7 procent. V roce 2011 zaznamenalo stavitelství další meziroční pokles o 3,1 procenta a předpokládá se i pro rok 2012. Zlepšení se neočekává ani v následujících dvou obdobích. Pokud srovnáme rok 2008 s rokem 2012 v hodnotovém vyjádření zakázek, tak v roce 2008 byla vytvořena stavební produkce ve výši 550 mld. Kč a předpoklad pro rok 2012 je pouze 440 mld. Kč. Z těchto výše uvedených objemů je také velmi významný stát jakožto zadavatel stavebních prací, který odebírá od stavebních firem téměř 35 procent stavební produkce a svým vypisováním veřejných zakázek dokáže stimulovat ekonomiku.⁵⁴ V současné době stát

⁵³ SEZIMA, P. Firmy hlásí není práce. *Ekonom* Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.20, s. 40-41. ISSN 1213-7693.

⁵⁴ KUNC, Z.; P. MALINSKÝ. Vývoj stavebnictví a výroby stavebních hmot v ČR [online]. [vid.2012-12-27].

kvůli rozšiřující se dluhové krizi přistoupil na restriktivní hospodářskou politiku, čímž stavebnímu průmyslu ještě více zkomplikoval situaci, což můžeme vypožorovat z údajů uvedených v Tab. 12. Neboli stát sice pro letošní rok vypsal více veřejných zakázek, ale v nižší hodnotě než v předchozích letech, však pravdou je, že cena stavitelských prací výrazně klesla.

Tab. 12: Vývoj stavebních zakázek

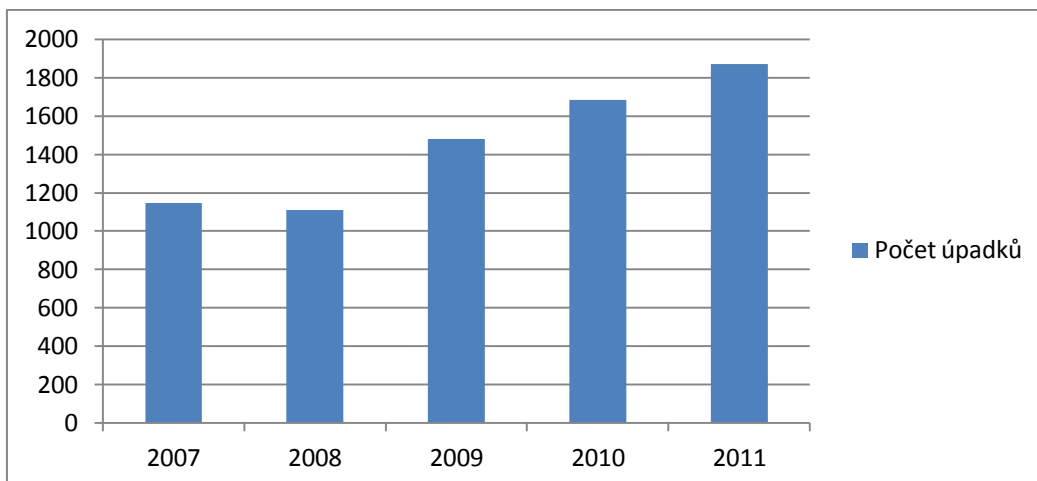
Rok	Počet zakázek	Objem zakázek (v mil. Kč)
2008	3 128	167 518
2009	4 148	171 204
2010	3 656	112 814
2011	3 418	113 820
2012	4 058	113 033

Zdroj: ÚRS Praha, vlastní tvorba

Z tabulky lze vidět rostoucí počet státních zakázek, ale jejich hodnota se snižuje, případně stagnuje. Je to za prvé dáno, jak již bylo zmíněno, poklesem cen stavebních prací, za druhé také velikostí zadané zakázky.

5.3.3 Vývoj počtu bankrotů v ČR

Zhoršující hospodářskou situaci začaly v ČR firmy citelně zaznamenávat ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008. Tento pokles zatím však ještě neměl významné důsledky na množství insolvencí a zanikajících firem.

Obr. 6: Vývoj úpadků firemních subjektů v letech 2007 – 2011

Zdroj: www.novinky.cz, vlastní tvorba

Z grafu můžeme vidět, jak již bylo zmíněno, a to však, že počty úpadků v roce 2008 nevzrostly, ba naopak, byl zaznamenán dokonce meziroční pokles oproti roku 2007 z 1148 firem na pouhých 1110. V roce 2008 měsíční průměrný počet zániků činil 90 firem, ale v posledním čtvrtletí se tento průměr o 10 firem zvýšil, z čehož vyplývá, že některé firmy neustály ani počáteční propad.

Na hospodářskou krizi z tohoto hlediska trh významněji reagoval až v roce 2009, kdy drasticky stoupl počet bankrotů o 33 procent oproti roku 2008, a to z hodnot 1110 na 1479 firem. V roce 2010 se tento počet ve srovnání s rokem 2009 ještě zvýšil o dalších 13 procent na 1684. Ve stejném tempu růst úpadků pokračoval i v roce 2011, kdy zbankrotovalo celkem 1870 firem.

Rok 2012 je specifický dynamikou nárůstu bankrotů. Nejedná se však o dramatický vzestup úpadků právnických osob, ten byl zaznamenán zhruba jen ve výši deseti procent oproti přecházejícímu roku. Zato však největší nárůst bankrotů vykazují fyzické osoby podnikající, kde se jedná až o třínásobný nárůst. Příklady pro porovnání: v březnu roku 2011 ukončilo činnost 67 podnikajících osob, ale v letošním roce se jednalo už o 178 osob, rovněž v říjnu roku 2011 ukončilo činnost 108 FO podnikajících a říjnu letošního roku to bylo 267 osob. Do měsíce srpna dosahoval počet bankrotů 92 procent z celkového počtu firemních úpadků vyhlášených v roce 2011. V roce 2012 tak bude dosažen nový rekord

tohoto nepříznivého ukazatele pro naši ekonomiku.⁵⁵ Je již jasné, že celkového počtu úpadků budou v roce 2012 tvořit dvě třetiny FO podnikající a malé podniky, které jsou pro naši ekonomiku tak nepostradatelnými subjekty.

5.3.4 Úpadky ve stavebnictví

Stavebnictví patřilo vždy k odvětví s vyšší náchylností k zániku než většina ostatních oborů. V krizovém období se toto pravidlo potvrdilo, protože momentálně stavební podniky patří k nejčastěji krachujícím.

Tab. 13: Vývoj bankrotů obchodních společností ve stavebnictví

	2008	2009	2010	2011
Počet bankrotů	117	137	190	196

Zdroj: CCB – Czech Credit Bureau

Z tabulky si lze všimnout, že počet zaniklých stavebních firem tvoří vždy přibližně desetinu z celkového počtu tohoto ukazatele pro všechny obory. Již v roce 2008 a 2009 zaznamenalo více stavebních firem existenční potíže než v předcházejících letech, a to kvůli nižší stavební poptávce. Tento pokles propukl až v letech 2010 a 2011, kdy stavebním firmám významně ubylo počet zakázek, jak soukromých, tak i veřejných. V roce 2012 se nadále pokračuje v trendu růstu zanikání stavebních firem vůči ostatním oborům. Dle renomovaných prognóz se bude jednat o 229 stavebních firem, které ukončí činnost, což představuje nárůst o 16 % oproti přecházejícímu roku.⁵⁶ Největší procento uvedených čísel náleží stavebním firmám působícím na trhu čtyři roky. Zlepšení pro stavební průmysl se nepředpokládá ani pro následujících dvě období.

⁵⁵ MENŠÍKOVÁ, S. Bankrot ohlásil rekordní počet podnikatelů [online]. [vid.2012-09-11]. Dostupné z: <http://ohrozeny.podnikatel.cz/clanky/hrozive-letni-statistiky-bankrot-ohlasil-rekordni-pocet-podnikatelu/>

⁵⁶ CZECH CREDIT BUREAU V Česku bankrotuje rekordní počet stavebních firem [online]. [vid.2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/v-cesku-letos-bankrotuje-rekordni-pocet-stavebnich-firem/870094>

5.3.5 Významné firmy, které ukončily činnost

Karlovarský porcelán a. s.

Karlovarský porcelán byl do roku 2008 největším českým výrobcem užitkového porcelánu a tvořilo ho pět závodů. Městský soud v Praze dne 14. října 2008 vyhlásil úpadek na naší největší porcelánku, která byla od 22. září v insolvenčním řízení díky nedostatku provozního kapitálu a neschopnosti splácet své závazky. I přes trvajících úpadek firma vyráběla až do 20. října, aby splnila své závazky a zboží bylo včas odesláno zákazníkům. Karlovarský porcelán celé tři čtvrtiny své produkce vyvážel do zahraničí. Mezi jeho nejvýznamnější trhy patřilo Německo, Švédsko, Rusko, Itálie, Španělsko a Anglie. Firmě se však dlouhodobě nepodařilo vymanit z dluhů, které v prosinci dosahovaly až do výše 1,4 miliardy korun.⁵⁷ K jejímu osudu přispěla silně posilující koruna.

Nakonec v průběhu konkurzu byly koupeny čtyři závody. Tři závody koupila akciová společnost Thun 1974 a jeden závod společnost Epiag. Tyto firmy opětovně v květnu 2009 začaly vyrábět, přijaly část předchozích zaměstnanců a podařilo se jim také navázat většinu kontaktů s původními odběrateli porcelánu. V současné době zaměstnávají 800 převážně původních zaměstnanců. Společnost Thun 1974 po odkoupení závodů investovala do jejich modernizace a zefektivnění výroby. Po učinění tohoto kroku se v roce 2010 hospodaření porcelánky dostalo do černých čísel, vykázala zisk 2,4 mil. Kč. V roce 2011 porcelánka hospodařila na úrovni vyrovnaných financí, ale pro rok 2012 je předpokládán opět zisk.⁵⁸ Problémy jí nejvíce působí vyráběné plagiáty ze zemí Asie a svůj podíl nese také silná koruna. Firma vyveze 75 procent své produkce do zahraničí, zejména do Ruska.

Bohemia Crystalex Trading

Stejný osud postihl i největšího sklářského výrobce Bohemia Crystalex Trading. Do této skupiny patřily společnosti Sklo Bohemia ve Světlé nad Sázavou, Sklářny Kavalier Sázava, společnost Crystalex Nový Bor a Sklářny Bohemia v Poděbradech. Skupina závodů vyvážela své výrobky do 65 zemí světa. Mezi hlavní exportní země patřily USA, Velká Británie, Japonsko, Itálie, Španělsko. V polovině března roku 2009, však soud na

⁵⁷ KUBĚNA, L. Karlovarský porcelán si vyjednal týden života [online]. [vid.2012-09-11]. Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/karlovarsky-porcelan-si-vyjednal-tyden-zivota-flr-/ekoakcie.aspx?>

⁵⁸ ŠTĚPÁN, P. Insolvenční řízení s karlovarským porcelánem končí [online]. [vid.2012-09-16]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/style=print/zpravy/business/insolvenzni-rizeni-s-karlovarskym-porcelanem-konci/>

společnost vyhlásil konkurz. Skupina skláren se léta potýkala s velkým zadlužením a skupině bank dlužila 2,7 miliardy korun. Její situaci zhoršoval také tlak levné asijské konkurence a silná koruna, která Crystalex na tržbách připravila o stamiliony. Ve dvou sklárnách - Sklo Bohemia ve Světlé a ve Sklárny Bohemia Poděbrady, se výroba zastavila už v září roku 2008. Celkem skupina zaměstnávala 5 000 lidí.⁵⁹

V konkurzu se prodaly všechny čtyři závody za cenu přes miliardu korun. Za nejvyšší cenu byl prodán závod Sklárny Kavalier firmě Ojgar za 400 milionů korun, kde firma zaměstnává 950 pracovníků z původních 1300. Za nižší cenu 360 milionů korun byl prodán hlavní závod v Novém Boru Crystalex firmě CBC Invest, tento závod zaměstnává 500 lidí z původních 1 700. Závod Sklo Bohemia ve Světlé nad Sázavou byl prodán za 160 milionů korun firmě Vivaria, současně ve firmě pracuje 600 lidí z původních 1200 zaměstnanců. Za nejnižší cenu, 61 milionů korun, se prodal závod Sklárny Bohemia v Poděbradech společnosti Crystal Bohemia. Momentálně je zde zaměstnáno 350 pracovníků z předešlých 440. Po obnovení výroby skupina všech čtyř závodů současně zaměstnává 2400 lidí, což je necelá polovina původního počtu. Všechny tyto závody prošly po převzetí novými vlastníky určitou modernizací a na základě těchto činů dnes všechny společnosti hospodaří se ziskem. Tyto sklárny obchodují hlavně s arabskými zeměmi a se státy, které patřily k zemím bývalého Sovětského svazu. Nynější nelehkou situaci jim však, jak již výše zmíněno, komplikuje levná produkce z Asie a vysoké ceny energií.

OP Prostějov

V květnu roku 2010 vstoupil do konkurzu i jeden z největších středoevropských oděvních podniků. Společnosti nebyla soudem povolena požadovaná reorganizace, která již nebyla realizovatelná z důvodu nedostatku provozních prostředků. Firma se skládala ze čtyř výrobních jednotek a rozsáhlých sítí vlastních obchodních prodejen. Ještě v roce 2008 tuto síť tvořilo 120 obchodů a celkově společnost zaměstnávala 5000 lidí. Do roku 2008 OP Prostějov vykazoval velmi dobré výsledky. Avšak již v roce 2009 firma hospodařila se značnou ztrátou. Na jaře roku 2010 ztráta činila 1,6 mld. Kč.⁶⁰ V této době již oděvní podnik zaměstnával pouze okolo 1500 pracovníků a obchodní síť byla zredukována na 72

⁵⁹ KUBINEC, V. Soud vyhlásil konkurz na sklárny [online]. [vid.2009-03-16]. Dostupné z:

<http://byznys.ihned.cz/c1-35739760-soud-vyhlasil-konkurz-na-sklarny-bohemia-crystalex-trading>

⁶⁰ PEŘINA, L. Majetek zkrachovalého OP Prostějov míří do dražby [online]. [vid.2010-05-16]. Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/majetek-zkrachovaleho-op-prostejov-miri-do-drazby-fwc-/ekoakcie.aspx?c=>

prodejních míst, ale i přes značné snížení pracovních míst ve výrobě patřil podnik k významným zaměstnavatelům na Prostějovsku.

Nemalým dílem podpořila krach OP Prostějov zcela jistě krize, kvůli které se firmě snižovaly zahraniční zakázky. Svůj značný podíl viny nese také management firmy z důvodu organizačního uskupení a dále je proslýcháno, že ve firmě docházelo k nemalým krádežím finančních prostředků. V lednu roku 2010 na sebe firma sama podala návrh na insolvenční řízení, které zprvu mělo být řešené reorganizací, ale posléze tato forma zachování výroby byla soudem zamítnuta a podnik vstoupil do konkurzu. Konkurzní řízení podniku se potýkalo s mnoha problémy, hlavně co se týče věřitelského výboru, který v lednu roku 2011 konkurzní řízení zrušil a žádal o opětovné povolení reorganizace. Reorganizace byla povolena, ale nikdo nepřišel s určitým návrhem a firma vstoupila do konkurzu podruhé v červnu roku 2011. Již v této době bylo jasné, že hodnota majetku nepokryje všechny věřitelské pohledávky, které dosáhly hodnoty téměř 2 mld. Kč. Prozatím byl rozprodán majetek za 113 mil. Kč a stále k prodeji velká část zbývá. Závod v Jeseníku byl prodán švédské firmě Cavaliere, která se rovněž zabývá výrobou pánské a dámské konfekce. Na odkoupení stále čeká hlavní závod v Prostějově.

6 Východiska z krize

Česká ekonomika se již páté čtvrtletí potýká s negativní recesí a podle předběžných odhadů by se situace nijak významně neměla zlepšit ani v následujícím roce. Přesto existují možnosti či nástroje pro zmírnění dopadů nebo zlepšení ekonomického a podnikatelského prostředí v ČR. Mezi možnosti řešení mohou patřit:

- Růst zaměstnanosti
- Podpora podnikatelského prostředí
 - Transparentnost veřejných zakázek
 - Redukce byrokracie
 - Bankovní uvolnění
- Změna hospodaření s veřejnými financemi
- Mediální tlak
- Orientace podniků na východní trhy

6.1 Růst zaměstnanosti

V posledních letech se naše republika potýká s velmi vysokou mírou nezaměstnanosti, na kterou nebyla v předkrizových letech zvyklá. Problém je jistě zapříčiněn hospodářským poklesem a propouštěním zaměstnanců v zasažených oborech krizí, jedná se tak o cyklickou nezaměstnanost, která ať chceme nebo ne k hospodářskému poklesu jednoduše patří. Dále, však existuje dlouhodobá nezaměstnanost, tuto skupinu představují osoby, které pracovaly v oborech nebo vykonávali činnost, která již není dnes perspektivní, což jsou například hornické pozice. V případě dlouhodobé nezaměstnanosti se také může týkat případů, kdy v daném oboru dlouhodobě převyšuje nabídka práce nad její poptávkou. Do kategorie dlouhodobé nezaměstnanosti patří zcela jistě lidé starší generace, kteří nejsou schopni konkurovat mladším ročníkům ve znalostech z oblasti technologií. Na druhou stranu na pracovním trhu je mnoho oborů, kde vhodnou pracovní sílu postrádají, proto by bylo vhodné tento nesoulad vyrovnat.

Tento jev, nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po práci, by bylo vhodné řešit rekvalifikací osob ze skupiny dlouhodobě nezaměstnaných. Nabízí se otázka, jak tyto rekvalifikace

provádět. Cestou by mohlo být zřízení neziskových organizací, které by byly dotovány z evropských fondů. V současné době pouze jeden z operačních programů financovaný ze strukturálních fondů EU má ve své agendě Lidské zdroje, nejedná se však o program na podporu růstu zaměstnanosti výše uvedené skupiny osob. Tento program je spíše zaměřen na snahu začlenění do společnosti již sociálně vyloučených osob. V případě zrealizování projektu v podobě zřízení neziskové organizace pro podporu zaměstnanosti, by se zcela jistě jednalo o efektivnější využití finančních prostředků ze strukturálních fondů EU než mnoho jiných již uskutečněných projektů vládou ČR. Nelze však předpovědět zájem o tyto služby ze strany nezaměstnaných. Řešení se nabízí, v případě překročení hraniční doby registrace na úřadu práce, by se následně uchazeč musel povinně zapsat do rekvalifikačních kurzů. Pozitivní efekt pro ekonomiku by byl jednoznačně v zaplnění mezery u poptávaných neobsazených pozic, což by následně vedlo ke snížení nezaměstnanosti a zároveň k zajištění příjmů do státního rozpočtu v podobě daní.

6.2 Podpora podnikatelského prostředí

Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, české podnikatelské prostředí nepatří k těm nejideálnějším a mnoho investorů, jak zahraničních, tak tuzemských, odradí od investic, zejména vysoká míra korupce, zdlouhavé legislativní a administrativní postupy, nestabilita politické scény. Nutné říci, že při ztrátě každého potenciálního investora země přichází o možná pracovní místa, které by snížili míru nezaměstnanosti.

6.2.1 Veřejné zakázky

Česká republika se řadí k zemím s vysokou neprůhledností zadávání veřejných zakázek a zároveň také k zemím s nízkou schopností v řešení korupčních kauz. Zákon o veřejných zakázkách je stále upravován a zpřísňován, ale otázkou je, zda-li se jím někdo řídí. Podle zákona před vyhlášením výherce musí být proveden průzkum trhu, musí být stanoven přesný harmonogram, rozpočet a každé výběrové řízení má být zveřejněno. Nejčastější prohřešky při výběrových řízeních jsou: obcházení podmínek, zadání zakázky bez vyhlášení výběrového řízení, výherci z řad firem spřízněných s rozhodčími o udělení zakázky, poskytování informací o nabídkách ostatních uchazečů za úplatu, přidělení

zakázky za úplatu.⁶¹ Pokud se podíváme například na stavební veřejné zakázky, jejich výherci jsou většinou velké stavební firmy, které mají poměrně značné finanční zázemí. Mohou si tedy dovolit vyplácet odměny pro rozhodce o výběrovém řízení. Stát by měl přece naopak při rozdělování zakázek podporovat menší firmy, které naše ekonomika potřebuje.

Nejideálnějším stavem pro zamezení korupce by byly nulové státní zakázky neboli alespoň co nejmenší angažovanost státu, to je však nereálné. Z tohoto důvodu musí být stanovena přesná pravidla pro výběrová řízení, všechny veřejné zakázky by měly být zveřejňovány na jednotném webu pro přehlednost, dále by také bylo vhodné určit, úřadem pro hospodářskou soutěž, nezávislou rozhodčí osobu s vysokou mírou zodpovědnosti o výsledku. Zintenzivněním boje proti korupci a následným zlepšením hodnocení tohoto ukazatele, by se Česká republika stala důvěryhodnější zemí pro zahraniční investory, s čím by souviselo zlepšení životní úrovně obyvatel a růst zaměstnanosti v ČR.

6.2.2 Byrokracie

Dalším značným nedostatkem pro konkurenceschopnost ČR je vysoká administrativní náročnost pro podniky v naší zemi a komplikovaná legislativa. Tyto skutečnosti podnikům v závislosti na vyšší časové náročnosti zvyšují náklady na zpracování. První problém, se kterým se zahraniční investor, při vstupu na český trh, střetne, je nejprve zdoluhavý administrativní proces při zakládání společnosti. Poté následuje komplikovaný daňový systém, poměrně vysoké daňové zatížení a v neposlední řadě složitý právní systém s mnoha dodatky a výjimkami. Vláda se již mnoho let snaží o zefektivnění a zeštíhlení administrativních procesů, ale zatím bez většího úspěchu. Česká republika stále patří k zemím s podprůměrnou úrovní srozumitelnosti a jednoduchosti zákonů a daňového systému. V celosvětovém měřítku se naše země pohybuje na 117. místě ze 185 států, horšího výsledku ze států Evropské unie dosáhly pouze Polsko, Itálie či Rumunsko.⁶² Zjednodušení právního a daňového systému je určitě cestou k růstu domácí ekonomiky.

⁶¹ TŮMA, O. Věčný problém korupce při veřejných zakázkách [online]. [vid.2011-05-27]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/ekonomika/206939-ocima-expertu-vecny-problem-korupce-pri-verejnych-zakazkach>

⁶² GOLLA, P. Jednoduché daně pomáhají byznysu [online]. [vid.2012-04-10]. Dostupné z: <http://firmy.finance.cz/zpravy/finance/348252-jednoduche-dane-pomahaji-byznysu/>

Řešením pro snížení celkové administrativy je jednoznačně kooperace jednotlivých úřadů státní správy, což by vedlo ke snížení množství potřebných dokumentů k vyplňování. Dalším bodem ke zlepšení české veřejné správy by jistě bylo zjednodušení zákonů, především těch daňových, s početným množstvím výjimek a dodatků upravující hlavní odstavce. Zákony nejsou úplně systematické a změny v nich probíhají s takovou frekvencí, které podniky nejsou schopné registrovat. Prvním takovým krokem je konsolidace občanského a obchodního zákoníku, který nabude platnosti rokem 2013. Tento první krok je jistě dobrým začátkem pro zvýšení konkurenceschopnosti naší republiky pro zahraniční investice.

6.2.3 Veřejné finance

Rok 2012 je rokem druhé krizové vlny, ale nejedná se pouze o hospodářský pokles, jako tomu bylo v roce 2009, ale především o dluhové zatížení jednotlivých států. Česká republika se s nadprůměrným veřejným zadlužením zatím nepotýká. Opravdu důležité slovo je „zatím“, jelikož dluh veřejného rozpočtu narůstá poměrně vysokým tempem a momentálně se pohybuje na úrovni 44 procent k HDP. Vláda se snaží udržet schodek státního rozpočtu pod 3 procenta pomocí restriktivní hospodářské politiky, což znamená omezit přerozdělování na nutnou úroveň a vyšší sazby DPH. Tato vládní strategie se v letošním roce ukázala jako varianta, která problém zcela jistě neřeší. Přesto vláda pro rok 2013 zvýší obě sazby DPH o jeden procentní bod na 21 a 15 procent. Tímto zvýšením vláda ještě více utlumí domácí i zahraniční poptávku a atraktivita země pro investiční činnost bude opět snížena.

Vláda sice usiluje o udržení zdravých veřejných financí, ale používá k tomu nástroje, které jsou při troše nadsázky „cestou do pekel“. Představitelé politické scény by se měli spíše zaměřit na černou ekonomiku, které se u nás více než daří. Jedná se zejména o korupci, která již byla zmíněna, a daňové úniky. Největší část daňových úniků představuje neodvedená spotřební daň, nezdaněná práce neboli „práce na černo“ či převádění sídla společností do daňových rájů, kde jsou následně zdaněny zisky pocházející z ČR. Česká vláda by, naopak než šetřit, měla posilovat kontrolní činnost v nelegálních aktivitách.

Tímto úhlem pohledu vzato je česká hospodářská politika kontraproduktivní, chce šetřit a zároveň na druhé straně se nechává okrádat o miliardy korun. V září roku 2012 v Česku proběhla kauza s padělaným alkoholem, kde bylo názorně ukázáno, že až v důsledku umírání lidí si stát „posvítí“ na nelegální produkci lihovin. Stejně tak by se mělo pokračovat v nelegální výrobě a dovozu tabáku či paliv. Po vyřešení všech výše uvedených nelegálních aktivit by český stát nemusel tolik řešit schodkové veřejné finance. Naopak by mohl být vykazován přebytek příjmů nad výdaji s možnou vytvořenou rezervu pro snížení daňové zátěže jak podnikům, tak obyvatel, což by opět vedlo k posílení konkurence na mezinárodním investičním trhu.

6.3 Mediální tlak

Tisk a média při informování veřejnosti o špatné ekonomické situaci současnosti k jejímu zlepšení příliš pozitivně nepřispívají. Ve všech tiskovinách se vždy objeví alespoň jeden článek na téma „musíme šetřit“ a zajistit své existenční jistoty do budoucna kvůli nepředvídatelné době. Ani politická scéna nepůsobí na obyvatelstvo protikrizově, když hlásá o škrtech ve všech sférách. Poté běžné laické obyvatelstvo nereaguje nijak jinak než, že se začne doopravdy připravovat na horší časy a vytvářet si větší úspory. Tento fakt se již projevil na vkladech klientů u bankovních institucí tím, že se zvýšil převis depozit nad úvěry a poměr úvěrů vůči vkladům se mírně snížil, a to na 80 procent. Je známo, že české obyvatelstvo patří ke konzervativním národům v oblasti svých financí, a proto nikoho nepřekvapí, že tento úvěrovo-vkladový poměr je nejnižší ze všech států Evropské unie. Na druhou stranu tato přehnaná spořivost našeho národa neprospívá českému hospodářství. V důsledku těchto nadměrných úspor, se totiž snižuje domácí poptávka a zamezuje se tak růstu ekonomiky.

Radou pro tiskoviny a média, které chtějí sdělovat zprávy o hospodaření země, je povinnost předávat obyvatelstvu pravdivé informace, v rámci kterých, by se měly také uvádět možnosti řešení pro předcházení těchto negativních ekonomických stavů. Neboli jinak řečeno, jak by se obyvatelstvo mělo chovat pro řešení těchto potíží.

6.4 Orientace na východní trhy

Čeští exportéři se poučili ze situace v roce 2009 a snaží se přesunout část svých obchodů směrem na východ. Přesto stále našimi nejvýznamnějšími obchodními partnery zůstaly země Evropské unie, kam je vyvezeno 85 procent celkové exportní produkce. Pozice východních trhů pro české exporty je atraktivní a zájem o tyto trhy stále roste, ale mnohdy bez úspěchu. Mezi země s největším potenciálem patří bezesporu Čína, Indie, Vietnam, ale i východoevropské země jako Rusko, Turecko a Bělorusko. Uvedené asijské země mají vysoký potenciál z důvodu nízkého státního dluhu, zajímavého investičního prostředí a slibného hospodářského růstu. Přes tyto kladné vlastnosti asijských trhů se například do Číny vyveze pouze necelé jedno procento z celkových vývozů a do Indie ještě méně 0,6 procent. Hlavní příčinou tak malého zastoupení je neznalost asijského podnikatelského prostředí, které je zcela odlišné od toho evropského. I asijská mentalita v obchodování má naprosto rozdílná pravidla, například v Číně je velmi důležitý přímý osobní kontakt a až poté se může přejít k otázkám o obchodě.⁶³

Za tuto jednosměrnou orientaci exportu na Evropu nese velkou zodpovědnost stát, který v 90. letech neprováděl téměř žádnou proexportní politiku v podobě výhodných úvěrů. Je totiž samozřejmé, že počátek spolupráce s takto vzdálenými trhy je velmi finančně náročný, a proto mnoho firem své obchody soustředily převážně do sousedních zemí, nejvíce však do Německa. Momentálně se stát snaží podporovat export do těchto zemí, právě například úvěrovými půjčkami poskytovanými českou exportní bankou. Takováto forma pomoci není dostačující, stát by měl vybízet firmy k navázání obchodních kontaktů s Východem a využít potenciálu těchto zemí. Rovněž by měly být více propagovány služby úřadů CzechTrade a CzechInvest, kde se investoři mohou dozvědět vše potřebné pro vstup na tyto trhy. Největším problémem je nízká informovanost podniků o nabízených službách těchto úřadů, ale svůj podíl má také malá motivace obchodních subjektů pro vstup na tyto zahraniční trhy.

⁶³ BĚLOVSKÁ, N.; M. VOJTEK. České firmy dostatečně nevyužívají asijské trhy [online]. [vid.2011-05-20]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/896160

Závěr

Po přečtení této práce je zřejmé, že krize s sebou přinesla mnoho změn ve vývoji a fungování jak české, tak i světové a evropské ekonomiky, která je pro naši republiku zásadní a zároveň je její součástí. V průběhu první vlny hospodářské krize totiž byly odhaleny dluhové nešvary jednotlivých evropských zemí, jež jsou součástí Evropské unie a měnové zároveň. Měnová unie měla být vnímána jako uskupení rovnocenných států, které souhlasí se solidárností vůči ostatním členům v případě nouze. Skutečnost rovnocenných států již neplatí z důvodů značných nerovnováh v hospodaření, díky nimž se měnová, ale i evropská, unie rozdělila na dvě skupiny zemí. První skupinu představují země, které potřebují finanční pomoc a druhou jsou ty, které tyto finanční „injekce“ poskytují. S finančními problémy se potýká zejména Řecko, Itálie, Španělsko, Portugalsko. Dluhové zatížení těchto zemí je tak vysoké, že některé státy unie již nejsou ochotny přispívat do unijních fondů na podporu těmto zemím. Na základě těchto problémů se narušují vztahy mezi členy unie a narušuje se tím i celkové investiční a ekonomické prostředí v rámci celého uskupení. Následkem této situace vypukla druhá vlna hospodářské krize, kterou lze specifikovat jako dluhová. Tato skutečnost velmi negativně působí na Českou republiku, která patří mezi vysoce otevřené země.

Hlavním cílem této práce je navrhnout vhodná řešení pro alespoň částečné zmírnění recese pro českou ekonomiku. Na základě popsaného vývoje nejdůležitějších makroekonomických ukazatelů ve čtvrté kapitole se Česká republika již poslední čtyři roky potýká s nízkou ekonomickou výkonností. Z výše popsané situace v Evropě nelze očekávat v nejbližší době významnější ekonomické oživení, proto by se vláda a celkově společnost České republiky měly snažit o navrácení se do úspěšných předkrizových let vlastními silami.

Jednoznačně nejvýznamnější článek pro tvorbu hrubého domácího produktu představuje zahraniční obchod. Český stát právě z toho důvodu musí podporovat mezinárodní výměnu zboží a usilovat o jeho rozvoj. Nejvýznamnějšími obchodními partnery naší republiky jsou bezesporu evropské státy, které v současné době mají pro růstové potíže. Čeští exportéři by nejen z tohoto důvodu měli částečně orientovat své obchody i na vzdálenější asijské trhy.

Země východu představují prosperitu a stabilitu, jednak kvůli vysoké dynamice rozvoje, ale také z důvodu kladných přebytků veřejných financí. Stát by se měl stát podporou pro začínající vývozce do těchto zemí, a to jak finanční, tak informační. Částečným řešením by byla větší propagace úřadů jako CzechTrade, CzechInvest, které poskytují důležité služby pro začínající vývozce. Dalším „kamenem úrazu“ zahraničního obchodu České republiky je malá rozmanitost vývozní produkce a nedostatek položek vývozu s vysokou přidanou hodnotou. Vývoz je tažen především strojírenskými výrobky, elektrickými zařízeními a součástkami. Do budoucna by Česká republika měla na světových trzích konkurovat v oblasti nanotechnologií, biotechnologií či mikroelektronikou, což jsou obory s kýženou přidanou hodnotou. Dalším značným problémem je struktura exportérů, český export je totiž převážně tvořen jen několika málo velkými vývozci, kteří jsou z velké části vlastněni zahraničními investory. Vláda se proto musí zaměřit na podporu malých a středních firem, které v portfoliu vývozních firem nejsou dostatečně zastoupeny.

Určitě pro oživení české ekonomiky je třeba investiční aktivita, a to jak ze zahraničních zdrojů, tak i domácích. Charakteristikou zahraničního kapitálu před jeho umístěním je předchozí prozkoumání jednotlivých variant či trhů z různých hledisek. Jedno z těchto hledisek představuje kvalita podnikatelského prostředí daného trhu. Právě úroveň podnikatelského prostředí v ČR pro zahraniční investory není zcela jistě dostačující. Nízkou kvalitu zajišťuje především vysoká administrativní náročnost při zakládání společnosti, ale i při její následné existenci, v podobě komplikovanosti právního systému, zdoluhavých legislativních procesů a v neposlední řadě ve vysoké míře korupce. Česká vláda by se proto měla zaměřit na zjednodušení byrokracie bez zbytečných průtahů a sjednotit jednotlivé databáze pro zpřehlednění a urychlení administrativních procesů. Současná politická scéna České republiky ke zlepšení ratingu podnikatelského prostředí víceméně také nepřispívá.

Dalším nástrojem pro zabezpečení určitého hospodářského vývoje jsou veřejné finance. Soudobý stav veřejného hospodaření je značně deficitní, proto se česká vláda rozhodla jít cestou restriktivní hospodářské politiky, což není ideálně řešení, však na druhou stranu je

to řešení bezesporu nutné. Vláda by se v rámci úspor měla spíše zaměřit na nelegální činnosti, díky kterým stát přichází o značné příjmy do státní pokladny. K nejvýznamnějším únikům jednoznačně patří nezdaněná práce neboli „práce na černo“, nelegální výroba tabáku či paliv nebo převádění sídel společností do daňových rájů. Tímto úhlem pohledu vzato, je česká hospodářská politika kontraproduktivní, vláda chce šetřit a zároveň na druhé straně se nechává okrádat o vysoké možné příjmy.

Také občané České republiky jsou důležitým prvkem hospodářského růstu. Charakteristickým znakem českých občanů je neblahý konzervativní přístup ke svým financím. Ti v současné době velmi dobře slyší na titulky v tiskovinách o nutnosti šetrnějšího nakládání se svými výdaji. K těmto tendencím nepřímo nabádají i vládní představitelé s prosazovanou hospodářskou politikou. Trend zvýšených úspor je zřejmý z bankovních průzkumů, které ho prokázaly. Ke zlepšení této situace je důležité informovat veřejnost o možnostech, jak vylepšit současnou situaci bez zbytečných nadměrných hrozeb.

Hospodářský vývoj České republiky není v současné době zcela jistě ideální, ale zdaleka ne katastrofální. Dle předběžných prognóz neproběhne velká změna ani v následujících dvou obdobích. Jedná se však pouze o předpoklady, a proto by se všichni účastníci ekonomického života měli snažit o jejich naplnění.

Česká republika nebyla nikdy „pupkem“ světa a ani nikdy nebude. Role českého státu je jasná, ale při obsazení a zatažení za správné tržní „nitky“ můžeme být úspěšná a významná země nejen v rámci Evropy.

Seznam použité literatury

I. Tištěné monografie

BEDNÁŘOVA, P.; J. KRAFT. *Ekonomie I*. 2.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2005. 193 s. ISBN 80-7083-898-9

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5.vyd. Praha: C.H.Beck, 2011. 720 s. ISBN 978-80-7400-006-5

KRAFT, J. at al. *Hospodářská krize*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. 226 s. ISBN 978-80-7372-678-2

LOUŽEK, M.; V. KLAUS. *Americká finanční krize hrozba pro světovou ekonomiku*. 1.vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2008. 87 s. ISBN 978-80-86547-65-7.

LUNGOVÁ, M. at al. *Východiska z krize*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. 132 s. ISBN 978-80-7372-787-1

SEKANINA, M. *Kdy nám bylo nejhůře*. 1.vyd. Praha: Libri, 2004, 144 s. ISBN 80-7277-213-9.

II. Články v časopisu

BŘEŠŤAN, R. Krize podle šablony. *Ekonom*. Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.3, s. 30-34. ISSN 1213-7693.

HORVÁT, P. Automobilky na křižovatce. *Ekonom*. Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.6, s. 45-47. ISSN 1213-7693.

CHVOSTA, T. Konečně začne vládnout trh. *Ekonom*. Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.16, s. 22-24. ISSN 1213-7693.

PŘIKRYL, D. Bankrotové domino. *Ekonom* Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.4, s. 16-21. ISSN 1213-7693.

SEZIMA, P. Firmy hlásí není práce. *Ekonom* Praha: Economia, 2009, roč. 12, č.20, s. 40-41. ISSN 1213-7693.

ZAMRAZILOVÁ, E. Proč neroste česká ekonomika? *Euro*. Praha: Europrint, 2012, roč. 5, č. 37, s. 62-64. ISSN 1212-3129

III. Internetové zdroje

ALLEN, T. Euro area unemployment [online]. [vid. 2012-09-30]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31102012-BP/EN/3-31102012-BP-EN.PDF

BARTOŠ, M. Výroba vozidel v ČR v roce 2010 [online]. [vid.2011-01-20]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/vyroba-vozidel-v-cr-roce-2010-poprve-milionem-53983>

BĚLOVSKÁ, N.; M. VOJTEK. České firmy dostatečně nevyužívají asijské trhy [online]. [vid.2011-05-20].

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/896160

CZECH CREDIT BUREAU V Česku bankrotuje rekordní počet stavebních firem [online].[vid.2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.financnioviny.cz/zpravy/v-cesku-letos-bankrotuje-rekordni-pocet-stavebnich-firem/870094>

Český statistický úřad, Vývoj zahraničního obchodu v roce 2004 [online]. [vid. 2005-01-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo040205analyza05.doc>

ČTK. Peníze na šrotovné mohou být v Německu vyčerpány během tří týdnů [online]. [vid.2009-09-17]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/176559-penize-na-srotovne-mohou-byt-v-nemecku-vycerpany-behem-tri-tydnu.html>

ČTK. Rekordní rok automobilky Škoda Auto [online]. [vid.2012-03-21]. Dostupné z: <http://auto.aktualne.centrum.cz/novinky-a-recenze/clanek.phtml?id=738064>

ČTK, Zahraniční obchod byl v roce 2005 poprvé v historii v plusu [online]. [vid. 2006-02-03]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/76457-zahranicni-obchod-byl-loni-poprve-v-historii-v-plusu.html>

EHL, M. Nestabilní Ukrajina: Plynová krize se může opakovat [online]. [vid. 2009-10-29]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-39125950-plynova-krize-se-muze-opakovat>

FASSMANN, M. Vývoj míry inflace v roce 2010 [online]. [vid. 2010-11-22]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/55694.html>

GOLA, P. Jednoduché daně pomáhají byznysu [online]. [vid.2012-04-10]. Dostupné z: <http://firmy.finance.cz/zpravy/finance/348252-jednoduche-dane-pomahaji-byznysu/>

HOLMAN, R. Český finanční sektor zůstává stabilní [online]. [vid.2010-05-20]. Dostupné z:http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/c1_10_100520b.html

HOLÝ, T. Krize smetla největší evropské banky, vloni prodělaly miliardy [online]. [vid. 2009-02-16]. Dostupné z: www.novinky.cz/ekonomika/161688-krize-smetla-nejvetsi-evropske-banky-loni-prodelaly-desitky-miliard.html

HRUŠOVÁ, M. Živnostníků je v ČR zhruba 40 % [online]. [vid.2012-12-27]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/zivnostniku-je-v-cr-zhruba-40-snizi-jejich-pocet-vyssi-pokuty-za-svarcsystem/>

JANOTA, E. Světová finanční krize vs. situace v ČR. [online]. Praha: Ministerstvo financí, 2009, [vid. 2009-11.05]. Dostupné z: www.vlada.cz/assets/media-centrum/tema/Forum_HN7_FV.ppt

JENERÁLOVÁ, I. Vývoj české ekonomiky [online]. [vid. 2011-08-14]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>

JENARÁLOVÁ, I. Zahraniční obchod v roce 2010 [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu [vid. 2011-06-11].

Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Zahranicni-obchod-v-roce-2010>

KAISEROVÁ, Z. Státní dluh České republiky [online]. [vid. 2012-03-12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Státní_dluh_České_republiky

KUBĚNA, L. Karlovarský porcelán si vyjednal týden života [online]. [vid.2012-09-11]. Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/karlovarsky-porcelan-si-vyjednal-tyden-zivota-flr-/ekoakcie.aspx?>

KUBINEC, V. Soud vyhlásil konkurz na sklárny [online]. [vid.2009-03-16]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-35739760-soud-vyhlasil-konkurz-na-sklarny-bohemia-crystalex-trading>

KUČERA, P. Podporav nezaměstnanosti zpřísní. [online]. [vid. 2012-12-28]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/prace/clanek.phtml?id>

KUČEROVÁ, D. Počty OSVČ se zvyšují [online]. [vid.2010-10-30]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/pocty-osvc-se-zvysuji-o-jake-zivnosti-je-zajem/>

KUDLÁČEK, L. Vznik hospodářské krize: Reálný propad ekonomiky nebo jen mediální bublina? [online]. [vid. 2009-08.26].

Dostupné z: <http://www.velkaepocha.sk/2009082610819/Vznik-hospodarske-krize-Realny-propad-ekonomiky-nebo-jen-medialni-bublina.html>

KUNC, Z.; P. MALINSKÝ. Vývoj stavebnictví a výroby stavebních hmot v ČR [online]. [vid.2012-12-27]. Dostupné z: <http://www.asb-portal.cz/podnikani-a-trh/investice/vyvoj-stavebnictvi-a-vyroby-stavebnich-hmot-v-cr-v-roce-2011-3299.html>

LÁNÍK, O. Výroba aut v ČR klesla [online]. [vid.2010-10-26].

Dostupné z: <http://www.auto.cz/vyroba-aut-v-cr-ledna-zari-2009-klesla-o-4-5-3498>

MALINOVÁ, E. Hospodářský cyklus. [online]. [vid. 2009-02-03]

Dostupné z: <http://www.referaty10.com/referat/Ekonomie/7/tema-7-4-Ekonomie.php>

MARŠÁLEK, V. Svaz průmyslu a dopravy – vývoz [online]. [vid. 2011-09-07]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/statistika/zo.htm>

MEDIAFAX. Škoda Auto prodala rekordní počet aut [online]. [vid.2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/1982391/skoda-auto-loni-prodala-rekordnich-875-tisic-aut-do-roku-2018-chce-15-milionu.html>

MENŠÍKOVÁ, S. Bankrot ohlásil rekordní počet podnikatelů [online]. [vid.2012-09-11]. Dostupné z: <http://ohrozeni.podnikatel.cz/clanky/hrozive-letni-statistiky-bankrot-ohlasil-rekordni-pocet-podnikatelu/>

NOVÁKOVÁ, J. Na Maďarsko doléhá krize na maďarských trzích [online]. [vid. 2009-10-29]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/na-madarsko-doleha-krize-na-financnich-trzich-fn5-/inv.asp>

PANTHEON, M. Hospodářský cyklus spjatý s multiplikátorem a akcelerátorem. [online]. [vid. 2007-05-16]. Dostupné z: <http://kuriozity.blogspot.cz/2007/05/hospodsk-cyklus-spjat-s-multipliktoem.html>

PAVELKA T.; M. FASSMANN. Vývoj míry inflace v roce 2008 [online]. [vid. 2008-12-19]. Dostupné z: <http://www.cmkos.cz/archiv-dokumentu/1251-3/vyvoj-miry-inflace-v-roce-2008c>

PETRÁK, K. Ekonomika: Krize z 30.let se nadá srovnávat s tou současnou [online]. [vid. 2009-10-18]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/krize-z-30-let-se-podle-ekonomu-neda-srovnavat>

PEŘINA, L. Majetek zkrachovalého OP Prostějov míří do dražby [online]. [vid.2010-05-16]. Dostupné z: <http://ekonomika.idnes.cz/majetek-zkrachovaleho-op-prostějov-miri-do-drazby-fwc-/ekoakcie.aspx?c=>

RYBECKÝ, V. Hospodářské výsledky Škody Auto [online]. [vid.2011-03-10]. Dostupné z: <http://www.autoweek.cz/cs-statistiky>
hospodarske_vysledky_spolecnosti_skoda_auto_za_rok_2010-1110

ŠITNER, R. Škodu Auto dohnaly evropské problémy [online]. [vid.2012-10-24]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-evropa/c1-58092950-skodu-auto-dohnaly-evropske-problemy-firme-klesl-provozni-zisk-o-ctvrtinu>

ŠKODA AUTO a.s. Výrobní závody [online]. [vid.2011-01-20]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/cs/company/production-plants/Pages/production-plants.aspx>

ŠKODA AUTO a.s. Výroční zpráva 2010 [online]. Dostupné z: <http://new.skoda-auto.com/kariera/SiteCollectionDocuments/vyrocni%20zpravy/skoda-auto-annual-report-2010.pdf>

ŠKODOVÁ, L. Automobilový průmysl má nejistou budoucnost [online]. [vid.2008-12-15]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/automobilovy-prumysl-budoucnost-nejista/>

ŠTĚPÁN, P. Insolvenční řízení s karlovarským porcelánem končí [online]. [vid.2012-09 - 16]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/style=print/zpravy/business/insolvencni-izeni-s-karlovarskym-porcelanem-konci/>

ŠTĚPÁNOVÁ, P. Rok 2011 byl krizový pro vznik nových firem [online]. [vid.2011-01-17]. Dostupné z: <http://www.ckia.cz/cz/tiskove-zpravy/315-tz120116>

ŠVIHLÍKOVÁ, K. Finanční krize neměla vliv na počet nově vzniklých firem [online]. [vid.2010-02-20]. Dostupné z: <http://www.nasepenize.cz/financni-krize-nemela-v-roce-2009-vliv-na-pocet-nove-vzniklych-firem-6298>

TESAŘ, M. Recese v eurozóně i v ČR bude hlubší [online]. [vid. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2192732/ek-recese-v-eurozone-i-cr-bude-hlubsi-vkradani-do-nemecka-je-potiz-rekl-draghi-euro-nejnize-za-dva-mesice.html>

TŮMA, O. Věčný problém korupce při veřejných zakázkách [online]. [vid.2011-05-27]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/ekonomika/206939-ocima-expertu-vecny-problem-korupce-pri-verejnych-zakazkach>

ZEMÁNEK, J. Hypoteční krize v USA: Příčiny, průběh, následky [online]. [vid. 2009-02-29]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php>

Seznam příloh

Příloha A - Veřejné zadlužení států EU

Příloha B - Vývoj nezaměstnanosti jednotlivých států světa

Příloha C - Vývoj makroekonomických ukazatelů v České republice

Příloha D – Vývoj inflace v jednotlivých státech světa

Příloha E – Nové logo společnosti Škoda Auto

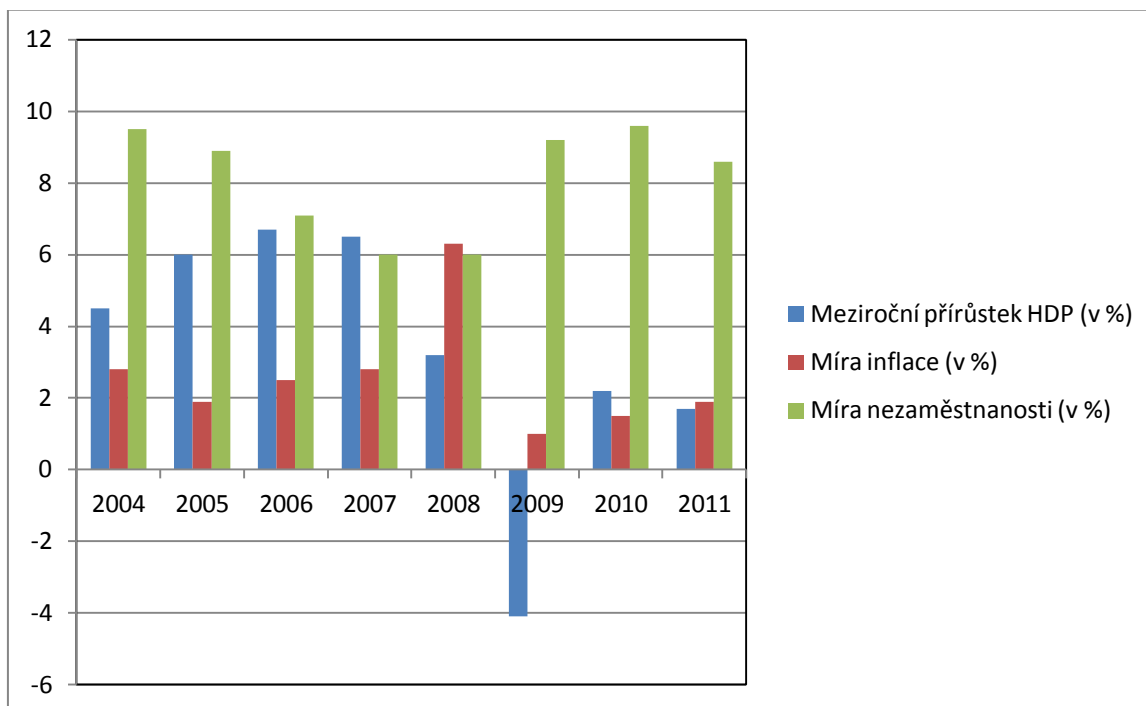
Příloha A: Veřejné zadlužení států EU

Země	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU	62,3%	62,8%	61,5%	59,0%	62,5%	74,8%	80,0%	82,5%
EMU	69,5%	70,1%	68,5%	66,3%	70,1%	79,9%	85,3%	87,2%
Belgie	94,0%	92,0%	88,0%	84,1%	89,3%	95,8%	96,0%	98,0%
Bulharsko	37,0%	27,5%	21,6%	17,2%	13,7%	14,6%	16,3%	16,3%
ČR	28,9%	28,4%	28,3%	27,9%	28,7%	34,4%	38,1%	41,2%
Dánsko	45,1%	37,8%	32,1%	27,5%	33,4%	40,6%	42,9%	46,5%
Německo	66,3%	68,6%	68,1%	65,2%	66,7%	74,4%	83,0%	81,2%
Estonsko	5,0%	4,6%	4,4%	3,7%	4,5%	7,2%	6,7%	6,0%
Irsko	29,4%	27,2%	24,7%	24,8%	44,2%	65,1%	92,5%	108,2%
Řecko	98,6%	100,0%	106,1%	107,4%	113,0%	129,4%	145,0%	165,3%
Španělsko	46,3%	43,1%	39,6%	36,2%	40,2%	53,9%	61,2%	68,5%
Francie	64,9%	66,4%	63,7%	64,2%	68,2%	79,2%	82,3%	85,8%
Itálie	103,4%	105,4%	106,1%	103,1%	105,7%	116,0%	118,6%	120,1%
Kypr	70,9%	69,4%	64,7%	58,8%	48,9%	58,5%	61,5%	71,6%
Lotyšsko	15,0%	12,5%	10,7%	9,0%	19,8%	36,7%	44,7%	42,6%
Litva	19,3%	18,3%	17,9%	16,8%	15,5%	29,4%	38,0%	38,5%
Lucembursk	6,3%	6,1%	6,7%	6,7%	13,7%	14,8%	19,1%	18,2%
Maďarsko	59,5%	61,7%	65,9%	67,0%	73,0%	79,8%	81,4%	80,6%
Malta	71,7%	69,7%	64,1%	62,1%	62,3%	68,1%	69,4%	72,0%
Nizozemí	52,4%	51,8%	47,4%	45,3%	58,5%	60,8%	62,9%	65,2%
Rakousko	64,7%	64,2%	62,3%	60,2%	63,8%	69,5%	71,9%	72,2%
Polsko	45,7%	47,1%	47,7%	45,0%	47,1%	50,9%	54,8%	56,3%
Portugalsko	57,6%	62,8%	63,9%	68,3%	71,6%	83,1%	93,3%	107,8%
Rumunsko	18,7%	15,8%	12,4%	12,8%	13,4%	23,6%	30,5%	33,3%
Slovinsko	27,3%	26,7%	26,4%	23,1%	21,9%	35,3%	38,8%	47,6%
Slovensko	41,5%	34,2%	30,5%	29,6%	27,9%	35,6%	41,1%	43,3%
Finsko	44,4%	41,7%	39,6%	35,2%	33,9%	43,5%	48,4%	48,6%
Švédsko	50,3%	50,4%	45,0%	40,2%	38,8%	42,6%	39,4%	38,4%
VB	40,9%	42,5%	43,4%	44,4%	54,8%	69,6%	79,6%	85,7%

Příloha B: Vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých zemích světa

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	%	9,1	8,9	8,2	7,2	7,1	9	9,7	9,7
Euro-zóna (17)	%	9	9,1	8,5	7,6	7,6	9,5	10,1	10,1
Česká republika	%	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7
Belgie	%	8,4	8,5	8,3	7,5	7	7,9	8,3	7,2
Bulharsko	%	12,1	10,1	9	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3
Dánsko	%	5,5	4,8	3,9	3,8	3,3	6	7,5	7,6
Estonsko	%	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5	13,8	16,9	12,5
Finsko	%	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8
Francie	%	9,3	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,7	9,6
Chorvatsko	%	13,7	12,7	11,2	9,6	8,4	9,1	11,8	13,5
Irsko	%	4,5	4,4	4,5	4,6	6,3	11,9	13,7	14,4
Itálie	%	8	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4
Japonsko	%	4,7	4,4	4,1	3,9	4	5,1	5,1	4,6
Kypr	%	4,7	5,5	4,7	4,1	3,8	5,5	6,4	7,9
Litva	%	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8	15,4
Lotyšsko	%	11,2	9,6	7,3	6,5	8	18,2	19,8	16,2
Lucembursko	%	5	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8
Maďarsko	%	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10	11,2	10,9
Malta	%	7,2	7,3	6,9	6,5	6	6,9	6,9	6,5
Německo	%	9,8	11,2	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9
Nizozemí	%	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4
Norsko	%	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3
Polsko	%	19	17,8	13,9	9,6	7,1	8,2	9,7	9,7
Portugalsko	%	7,5	8,6	8,6	8,9	8,5	10,6	12	12,9
Rakousko	%	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2
Rumunsko	%	8,1	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4
Řecko	%	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7
Slovinsko	%	6,3	6,5	6	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2
Slovensko	%	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,6
Španělsko	%	10,6	9,2	8,5	8,3	11,3	18	20,1	21,7
Švédsko	%	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,4	7,5
Turecko	%	9	9,2	8,7	8,8	9,7	12,5	10,7	8,8
USA	%	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9
Velká Británie	%	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8

Příloha C: Makroekonomické ukazatele v ČR v letech 2004 – 2011

Příloha D: Vývoj inflace v zemích světa a EU (v %)

Země	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	2	2	2,2	2,2	2,3	3,7	1	2,1
Euro-zone (17)	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6
Česká rep.	-0,1	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2
Belgie	1,5	1,9	2,5	2,3	1,8	4,5	0	2,3
Bulharsko	2,3	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3
Dánsko	2	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2
Estonsko	1,4	3	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7
Finsko	1,3	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7
Francie	2,2	2,3	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7
Chorvatsko	2,4	2,1	3	3,3	2,7	5,8	2,2	1,1
Irsko	4	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6
Island	1,4	2,3	1,4	4,6	3,6	12,8	16,3	7,5
Itálie	2,8	2,3	2,2	2,2	2	3,5	0,8	1,6
Japonsko	-0,3	0	-0,3	0,3	0	1,4	-1,4	-0,7
Kypr	4	1,9	2	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6
Litva	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2
Lotyšsko	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2
Lucembursko	2,5	3,2	3,8	3	2,7	4,1	0	2,8
Maďarsko	4,7	6,8	3,5	4	7,9	6	4	4,7
Malta	1,9	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2
Německo	1	1,8	1,9	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2
Nizozemí	2,2	1,4	1,5	1,7	1,6	2,2	1	0,9
Norsko	2	0,6	1,5	2,5	0,7	3,4	2,3	2,3
Polsko	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4	2,7
Portugalsko	3,3	2,5	2,1	3	2,4	2,7	-0,9	1,4
Rakousko	1,3	2	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7
Rumunsko	15,3	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1
Řecko	3,4	3	3,5	3,3	3	4,2	1,3	4,7
Slovinsko	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1
Sovensko	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7
Španělsko	3,1	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2
Švédsko	2,3	1	0,8	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9
Švýcarsko				1	0,8	2,3	-0,7	0,6
Turecko	25,3	10,1	8,1	9,3	8,8	10,4	6,3	8,6
USA	2,3	2,7	3,4	3,2	2,8	3,8	-0,4	1,6
VB	1,4	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3

Příloha E: Nové logo společnosti Škoda Auto

